

MARGRIT KENNEDY

RENTE- OG INFLATIONS- *Frie* PENGE

HVORDAN MAN SKABER
ET OMSÆTNINGSMIDDEL
FOR ALLE

Oversat af Bent Kallehave

MARGRIT KENNEDY

RENTE- OG INFLATIONS-
Frie PENGE

HVORDAN MAN SKABER
ET OMSÆTNINGSMIDDEL
FOR ALLE

Margrit Kennedy
RENTE- OG INFLATIONSFRIE PENGE
Hvordan man skaber et omsætningsmiddel
for alle
(Interest and Inflation Free Money -
How to create an exchange medium
that works for everybody)

Oversat af Bent Kallehave

Forlaget Fri i samarbejde med
Forlaget Indtryk

ISBN 87-87634-13-9

Oprindelig udgivelse 1988:
PERMAKULTUR INSTITUT e.V.
Ginsterweg5
3074 Steyerberg
Vesttyskland
tlf. 009 49 5764-2158

© Margrit Kennedy
Tysk forlægger: Declan Kennedy
Illustrationer: Annelise Mark Andersen
på baggrund af Helmut Creutz' originaler.

Bogen må citeres med angivelse af
dens titel og forfatter.

Ekspeditionsadresse:
Forlaget Fri
Lupinvej 8
2970 Hørsholm
tlf. 42 86 59 65

RENTE- OG INFLATIONESFRIE PENGE

FORORD Af Margrit Kennedy

De første månevandrere tog dét foto der danner basis for billedet på forsiden. Det har forandret næsten alt på jorden - blot ikke vores tankesæt. Så vi fortsætter i katastrofens bane. Denne bog viser at vi har skaberevne og kraft til at ændre såvel vores tanker som vores verden. Den vil give dig et nyt syn på dine penge og deres virkning på dine omgivelser - og skubbe lidt til din samvittighed.

Ved læsning af bogen kan du finde ud af hvor rig eller fattig du er i forhold til dine medmennesker, og du kan få afsløret, om du hører til vinderne eller taberne i dagens pengespil. Du vil opdage at man rent matematisk kan forudsige et økonomisk sammenbrud. Spørgsmålet er hvornår det kommer, og hvor det vil starte. Det vil berøre enhver. Selv de der hidtil har profitteret af systemet vil kunne opnå gevinst, hvis de vil være med til at gennemføre en pengereform nu.

Den "dobbelte vindersituation" er verdens chance for at bevæge sig fra nutidens krise - til et funktionsdygtigt pengesystem i fremtiden.

Vi kan vælge at lære lektien på den hårde måde, dvs. ved økonomisk sammenbrud og socialt kaos for verdens millioner. Men vi kan også vælge evolutionens bløde vej. Skulle det sidste ikke lykkes, vil denne bog kunne hjælpe fremtidens mennesker med at bygge et bedre økonomisk system efter sammenbruddet.

MARGRIT KENNEDYs økonomiske studier har stået på i over 10 år. Hun er nået frem til dén anskuelse at økologiske og sociale forbedringer er umulige, så længe det nuværende pengesystem er i funktion. Denne bog handler om forbindelsen mellem økonomi og økologi - og den anfører nogle veje til større lighed mellem jordens mennesker, hvad enten de nu lever i udviklingslande eller industrilande.

Bogen giver dig handlemuligheder - og håb.

Oversætterens tilføjelse:

Da jeg havde lået den engelske udgave af bogen i hånden, følte jeg behov for at få oversat væsentlige passager til eget brug. Jeg fornemmede at der var ikke så få i min omgangskreds der ville være interesserede i at læse Margrits analyser og lære hendes ændringsforslag at kende.

Mange gode foranstaltninger er begyndt som utopier, og nogle af de antydede ideer praktiseres af danske andelskasser. Talmaterialet er overført direkte fra den engelske

udgave, der som basis har benyttet analyser af den tyske økonom og statistiker Helmut Creutz.

Der er anvendt "lydkommatering". Rente og rentes rente er nogle steder forkortet r-r-r. Tallene i parentes inde i teksten henviser til Margrit Kennedys kilde.

En oversigt findes bagest i bogen. Jeg har modtaget hjælp fra et så stort antal mennesker at jeg her afstår fra at nævne navne. De har alle gjort det for at hjælpe en god sag og nogle fornuftige synspunkter. Tak!

God fornøjelse! Godt udbytte! Bent Kallehave 42865965

HVORDAN MAN SKABER ET OMSÆTNINGSMIDDEL FOR ALLE

INDHOLDSFORTEGNELSE

OM FORFATTEREN	28
KAPITEL I: FIRE GRUNDLÆGGENDE MISFORSTÅELSER OM PENGE	5
MISFORSTÅELSE NR.1: DER ER KUN EN SLAGS VÆKST	7
MISFORSTÅELSE NR.2: VI BETALER KUN PENGE, NÅR VI LÅNER PENGE	10
MISFORSTÅELSE NR.3: I DET NUVÆRENDE PENGESYSTEM ER ALLE LIGE GODT STILLEDE	10
MISFORSTÅELSE NR.4: INFLATION ER EN NATURLIG DEL AF DEN FRI MARKEDSØKONOMI	14
KAPITEL II: HVORDAN MAN SKABER RENTE- OG INFLATIONSFRI PENGE	17
RENTEN ERSTATTES AF EN OMLØBSAFGIFT	19
FORSØGET I WÖRGL	19
OMKOSTNINGSKRÆVENDE PENGE I USA	21
EN NUTIDIG LØSNING	21
BEHOVET FOR EN JORDREFORM	23
BEHOVET FOR EN SKATTEREFORM	26
KAPITEL III: HVEM HAR FORDEL AF DET NY PENGESYSTEM	29
HVAD MED DET LAND ELLER DEN REGION DER BEGYNDER	30
REGERINGER, POLITIKERE, PENGEHANDLERE, ØKONOMER	32
DE RIGE	39
DE FATTIGE	42
KIRKER OG ÅNDELIGE GRUPPERINGER	48
HANDEL OG INDUSTRI	49
LANDMÆND	51
ØKOLOGER OG KUNSTNERE	52
KVINDER	55
KAPITEL IV: NOGEN AF HISTORIENS LÆRESTYKKE	57
BRAKTEAT PENGE I MIDDELALDERENS EUROPA	58
WEIMAR-REPUBLIKKEN OG GULD MØNTSTANDARDEN	58
KAPITEL V: HVAD KAN JEG GØRE FOR AT HJÆLPE MED OMSTILLINGEN	61
BIDRAG TIL EKSPERIMENTER	62
START TIL EN LOKAL "BØRS"	63
BIDRAG TIL INVESTERING I "GODE PROJEKTER"	64
KAPITEL VI: PENGEREFORMEN I SAMMENHÆNG MED GLOBAL ÆNDRING ...	65
AT ERSTATTE REVOLUTION MED EVOLUTION	65
HENVISNINGER	67

KAPITEL I: FIRE GRUNDLÆGGENDE MISFORSTÅELSER OM PENGE

Der går næppe en dag uden at hver eneste beboer på vor planet bruger penge. Og alligevel forstår de færreste, hvordan penge virker, og hvordan penge influerer på deres hverdag. Så lad os se lidt nærmere på, hvad penge er, og hvad der ville ske, hvis de ikke fandtes.

Først det gode ved penge:

Penge er én af menneskehedens allermest geniale opfindelser. De fremmer udvekslingen af varer og tjenesteydelser, og de overskrider tuskhandelens grænser, dvs. de muliggør den direkte udveksling af varer og tjenester. Hvis man f. eks. bori en landsby der helt og holdent benytter sig af byttehandel, og man tilfældigvis er kunstner, så kan man komme i dén situation at man ikke kan finde andre at bytte sine kunstværker med end bedemanden! Så det bedste ville være hurtigt at skifte job. Penge skaber mulighed for specialisering. Og det er grundlaget for vor civilisation.

Men hvorfor har vi så et problem med penge?

Nu kommer det dårlige ved penge:

Penge kan hindre udvekslingen af varer og tjenesteydelser, hvis de forbliver i hænderne på dem der har mere end de behøver! For så danner de en bom, sådan at de der har mindre end de behøver blir nødt til at betale en afgift til dem der har flere penge end de behøver. Det er ikke "ærlig handel" Vores monetære systemer kan faktisk betegnes som "ikke i overensstemmelse med forfatningen". Det gælder i de fleste demokratiske stater; det vil jeg vise senere.

Før vi går videre, må vi nok hellere fastslå, at der sikkert findes mere end 4 misforståelser omkring penge. Vores tiltro til penge viser nok et ret godt spejlbillede af vores tiltro til dén verden vi lever i. Og dvs. et antal opfattelser lig med antallet af mennesker på planeten Jorden. Men alligevel. De 4 fejl der skal diskuteres i det følgende er de væsentligste hindringer for at vi kan forstå, hvorfor vi bliver nødt til at ændre det nuværende pengesystem - samt hvilke knapper vi skal trykke på for at erstatte det.

VÆKSTMØNSTRE

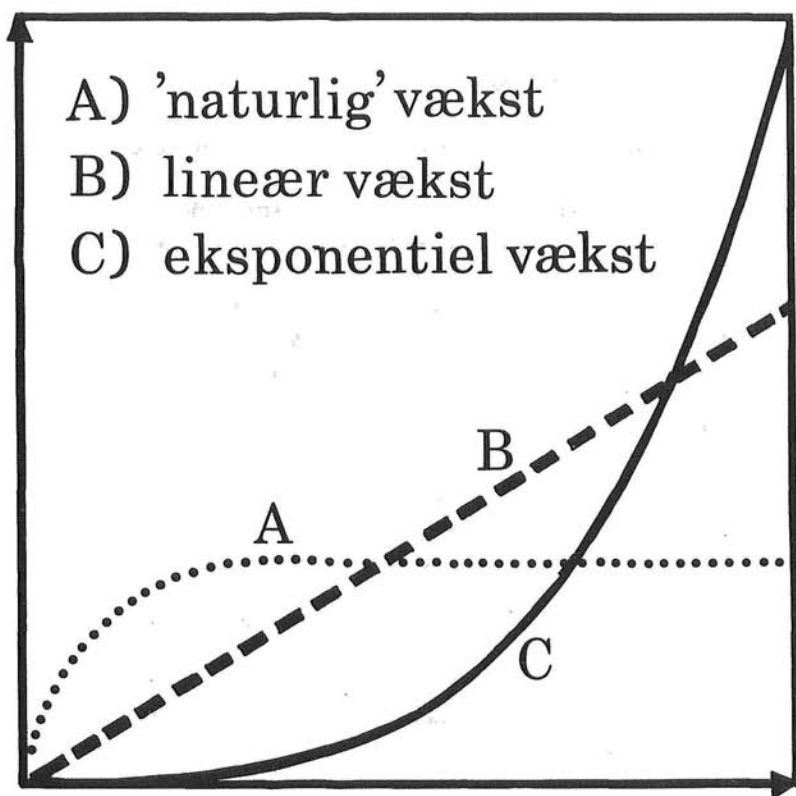

Fig. 1

MISFORSTÅELSE 1: DER ER KUN EN SLAGS VÆKST

Vi "føler" at der kun er én type vækst: naturens. Den har vi oplevet på vor egen krop. Figur 1 viser imidlertid 3 helt væsensforskellige mønstre:

Kurven a viser forenklet det normale fysiske vækstmønster. Det mønster følger menneskelegemet og dyr og planter. Vi vokser temmelig hurtigt, mens vi er små, væksten aftager i teenage-årene og holder som regel op omkring de 21. Men det forhindrer os ikke i at vokse kvalitativt!

Kurven b repræsenterer et mekanisk eller lineært vækstmønster, dvs. at mere mekanik producerer flere varer, mere kul producerer mere energi osv. Væksten holder kun op, når maskinerne stoppes, eller der ikke kommer mere kul på.

Kurven c er det eksponentielle vækstmønster, der kan beskrives som modsætningen til kurve a, derved at det vokser meget langsomt i begyndelsen, så hurtigere og hurtigere for at ende med en næsten lodret linie. Fysisk og biologisk optræder denne kurve som regel i forbindelse med sygdom og død. Tag for eksempel kræft. Sygdommen følger den eksponentielle kurve. Når sygdommen opdages, er den i en vækstfase, hvor den ikke kan standses. Eksponentiel vækst slutter normalt med "værtens-organismens" død.

I overensstemmelse med rente og rentes rente systemet (herefter ofte kaldet r-r-r), fordobles vores penge med præcise mellemrum, dvs. at de følger det eksponentielle vækstmønster. Det er derfor vi er på spanden med dagens monetære system: renten påvirker vores sociale struktur på samme måde som kræften påvirker patienten!

Figur 2 viser fordoblingstiden for penge:

- med 3% sker fordoblingen i løbet af 24 år
- ved 6% 12 år
- ved 12% 6 år

Selv med bare 1% r-r-r er vi inde i det eksponentielle vækstmønster med en fordoblingstid på 70 år.

KONSTANT-VÆKST-KURVER

multiplikation

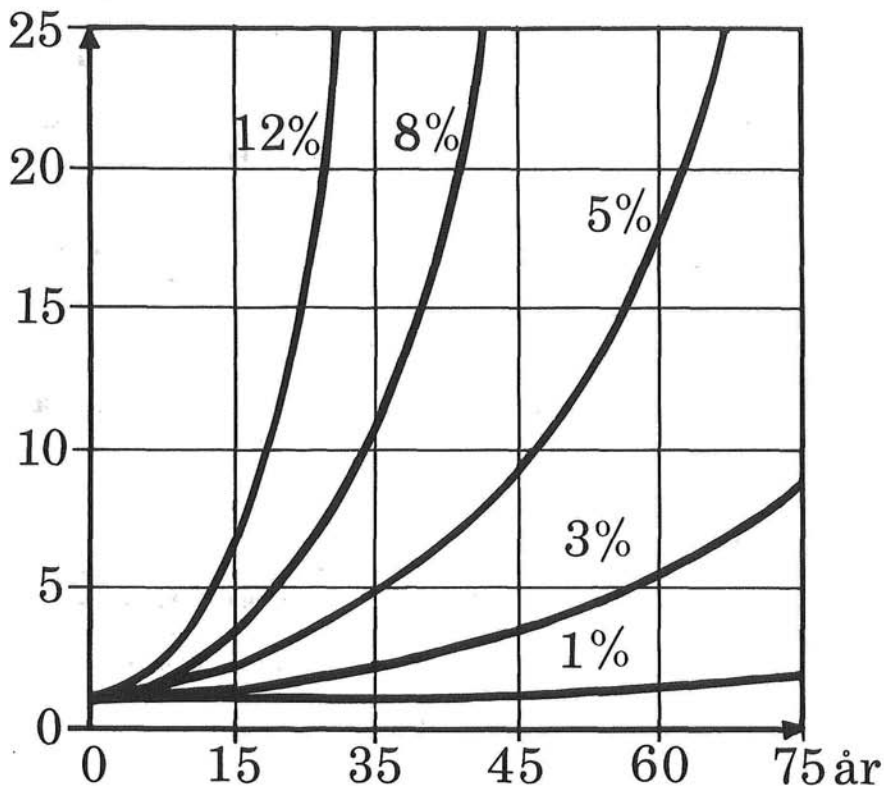

Fig. 2

Fysisk/biologisk har vi kun oplevet det fysiske vækstmønster, hvor vi standser ved en maximal størrelse (kurven a). Det er derfor umuligt for os at forstå den fulde konsekvens af den eksponentielle vækst i vores materielle verden.

Fænomenet illustreres bedst af den berømte historie om den persiske kejser, der var så begejstret for et nyt skakspil, at han ville opfylde ethvert ønske, dets opfinder måtte fremsætte. Opfinderen var en klog matematiker, så han bad om et sædekorn på det første skaktern - og så få det dobbelt op på hvert af de efterfølgende 63 felter. Kejseren blev glad for skakmesterens beskedenhed, indtil han opdagede, at selv ikke hele udbyttet af korn i hans rige nogen sinde ville kunne opfylde det "beskedne" ønske.

Med 1982 som sammenligning ville det betyde 440 gange denne planets samlede kornhøst (1).

Vi kan anvende en lignende analogi, der vedrører vores emne: Hvis man havde investeret en pfennig (4 øre!) til 4% rente ved Jesu fødsel, ville man i år 1750 kunne bytte den med en guld-kugle af samme vægt som Jorden! Og i 1990 ville man kunne købe 12246 gange Jordens vægt i guld! Ved en investering til 5% p.a. ville man kunne købe den første kugle allerede i 1403 - og i 1990 kunne høste 2742 milliarder guldkugler af Jordens tyngde!

Eksemplet viser også forskellen i 1% rente over en længere periode. Det viser også at en fortsat udbetaling af r-r er aritmetisk - og rent faktisk umulig. Den økonomiske nødvendighed contra den matematiske umulighed har skabt den selvmodsige, der - for at kunne blive fuldbyrdet - har ført til utallige fejder, krige og revolutioner gennem menneskehedens historie.

Løsningen på de problemer den eksponentielle vækst forårsager, er at skabe et pengesystem der følger kurven for den naturlige vækst. Det kræver en udskiftning af renten med en anden mekanisme, der kan holde pengene i omløb.

MISFORSTÅELSE 2: VI BETALER KUN RENTER HVIS VI LÅNER PENGE

Endnu en grund til at det er svært for os at forstå den fulde konsekvens af rentemekanismen i vores monetære system er at det fungerer i det skjulte. Den næsthypste misforståelse er at vi kun betaler rente når vi låner penge - samt at vi kan undgå at betale rente, bare vi undgår at låne penge.

Figur 3 viser at det ikke passer. For der ligger rente i hver eneste pris vi betaler. Det eksakte beløb varierer i takt med arbejdsindsatsen og kapitalomkostningerne for de varer og tjenesteydelser vi køber. Et par eksempler viser forskellen. Kapital-andelen ved renovation beløber sig til 12%, fordi andelen af kapitalomkostninger er relativt lav i forhold til andelen af fysisk arbejde.

I drikkevandsforsyningen er det anderledes. Her er kapitalomkostningen allerede 38%, og det gælder i endnu højere grad, når vi kommer til udlejningsejendomme, hvor kapitalomkostningen går op til 77%. I gennemsnit betaler vi 50% til kapitalomkostninger, når det beregnes ud fra samtlige priser på varer og tjenesteydelser.

Så hvis vi kunne afskaffe renten og erstatte den med en anden mekanisme, der kunne holde pengene i omløb, kunne de fleste af os enten blive dobbelt så rige - eller kun behøve at arbejde halvt så meget for at opnå den nuværende levestandard.

MISFORSTÅELSE 3: I DET NUVÆRENDE PENGESYSTEM ER VI ALLE LIGE GODT STILLET

Den tredje misforståelse kan formuleres sådan: fordi alle skal betale rente, når de låner penge (eller køber varer eller tjenester), er vi alle lige godt (eller lige dårligt) stillet i vores nuværende monetære system.

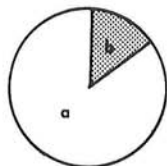
Forkert igen! Der er mægtige forskelle med hensyn til profitter, og på hvem der betaler dette system. Figur 4 viser en sammenligning mellem ind- og udgående rente inden for hver af 10 numerisk lige store dele af den vesttyske befolkning. De første 8 tiendedele af befolkningen betaler mere end de modtager, sektion 9 modtager lidt mere end den

EKSEMPEL PÅ RENTERS ANDEL AF PRISER OG AFGIFTER

1. RENOVATIONS-AFGIFTER

a) Afskrivning, personale-
udgifter og alt andet	88%
b) renter	12%

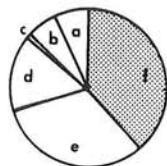
(Afgift for hentning af 110 liter affald: 194 DM (Aachen 1983))

2. DRILLEKAVAND

a. energi	7%
b. vandværksdrift	6%
c. vandbehandling	1%
d. lønninger og faste omkostninger	18%
e. afskrivninger	30%
f. renter	38%

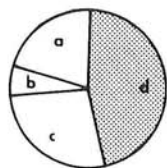
(Pris pr. kubikmeter vand: 1,36 DM (Nordtysk Vandforsyning 1981))

3. KLOAKAFGIFT

a. Faste udgifter	19%
b. Lønninger	7%
c. Afskrivninger	27%
d. Renter	47%

(Pris pr. kubikmeter: 1,87 DM (Aachen 1983)) 100%

4. SOCIALT BOLIGBYGGERI

a. Risiko og fortjeneste	1%
b. Administration	6%
c. Bygningsvedligeholdelse	5%
d. Afskrivninger	11%
e. Renter	77%

(Husleje pr. kvadratmeter: 13,40 DM (Bundesstatistik 1979))

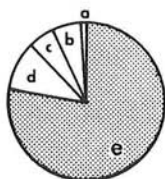

Fig. 3

betaler - mens sektion 10 modtager cirka dobbelt så meget rente som den betaler, og det er netop det beløb som de første 8 tiendedele har tabt. Det er en simpel grafisk illustration af det forhold at "de rige bliver rigere og de fattige fattigere".

Hvis vi ser lidt nærmere på den sidste tiendedel (sektion 10 i figur 4) med hensyn til indkomst fra renter, fremstår der endnu et eksponentielt vækstmønster. Thi for den sidste (øverste) procent af befolkningen ville indkomstsøjlen skulle forlænges med en faktor 10. Og de rigeste 0,1% skulle illustreres med en søjle der er 100 gange højere end den der er afbildet!

Med andre ord: inden for vores monetære system tillader vi en tilbagestrømnings-mekanisme, der konstant skovler penge fra dem der har færre penge end de behøver - over til dem der har flere penge end de behøver. Dette er en anden og meget mere dulgt og effektiv form for udbytning, end den Marx søgte at forklare. Det er hævet over enhver tvivl at han med rette påtalte mer-værdien på produktionsområdet. Viderefordelingen af merværdien sker imidlertid i vid udstrækning på omløbsområdet (i pengecirkulations-sfæren). I dag kan vi se det meget tydeligere, end man kunne på Marx' tid. Stadig større beløb koncentrerer i hænderne på stadig færre individer og selskaber. For eksempel er strømmen af kontanter, der flyder rundt i verden (selv om man så bort fra fortjenester der måtte ventes på grund af valuta- og kursændringer!) mere end fordoblet fra 1982 til 1987. Hver dag omsættes der alene på New Yorks valutabørs 50 mia. dollars (1986) - mod 18 mia. i 1980 (3). Verdensbanken har vurderet at penge-transaktionerne på verdensbasis er 15 til 20 gange større end nødvendigt for verdenshandelen (4).

Rente og rentes rente mekanismen (r-r-r) betyder et ekstra skub til den sygelige økonomiske vækst, men - som Dieter Suhr påpeger det - er dette faktisk i strid med de forfatningsmæssige rettigheder for indbyggerne i de fleste lande (5). Hvis en lovgivning garanterer alle borgere lige adgang til offentlige tjenester - og pengesystemet er sådan én! -, så må det være ulovligt at have et system, hvor 10% af befolkningen uophørligt modtager mere, end de betaler, og hvor 80% af befolkningen konstant modtager mindre end de betaler - for den selv samme tjeneste.

PLUS OG MINUS RENTER

fordelt på 10 grupper af husholdninger

Hver gruppe omsætter 2,5 MIA DM pr. år

SAMLEDE RENTER, både optjente og betalte
(dvs. renter der er overført fra privat til privat)

1982: 270 MIA DM

DM i
tusinder

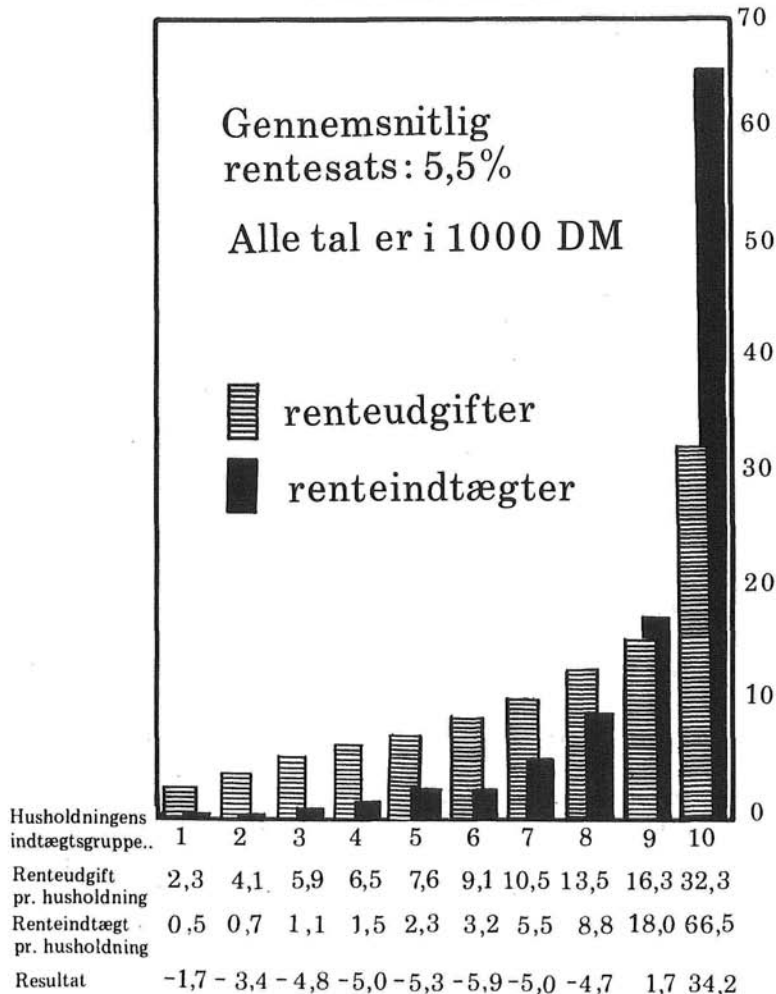

Fig. 4

MISFORSTÅELSE 4: INFLATION ER EN INTEGRERET DEL AF DEN FRIE MARKEDSØKONOMI

Det kunne se ud til at en ændring i vores monetære system, "kun" vil være til glæde for 80% af befolkningen! Nemlig dem der betaler mere end deres retfærdige del. I kapitel III vil jeg vise at alle har fordel af en økonomisk kur, selv de der profitterer af det kræftssystem vi har nu.

De fleste mennesker opfatter inflation som en integreret del af ethvert pengesystem, næsten som noget "naturgivent". Der findes jo heller ikke noget kapitalistisk land med fri markedsøkonomi uden inflation.

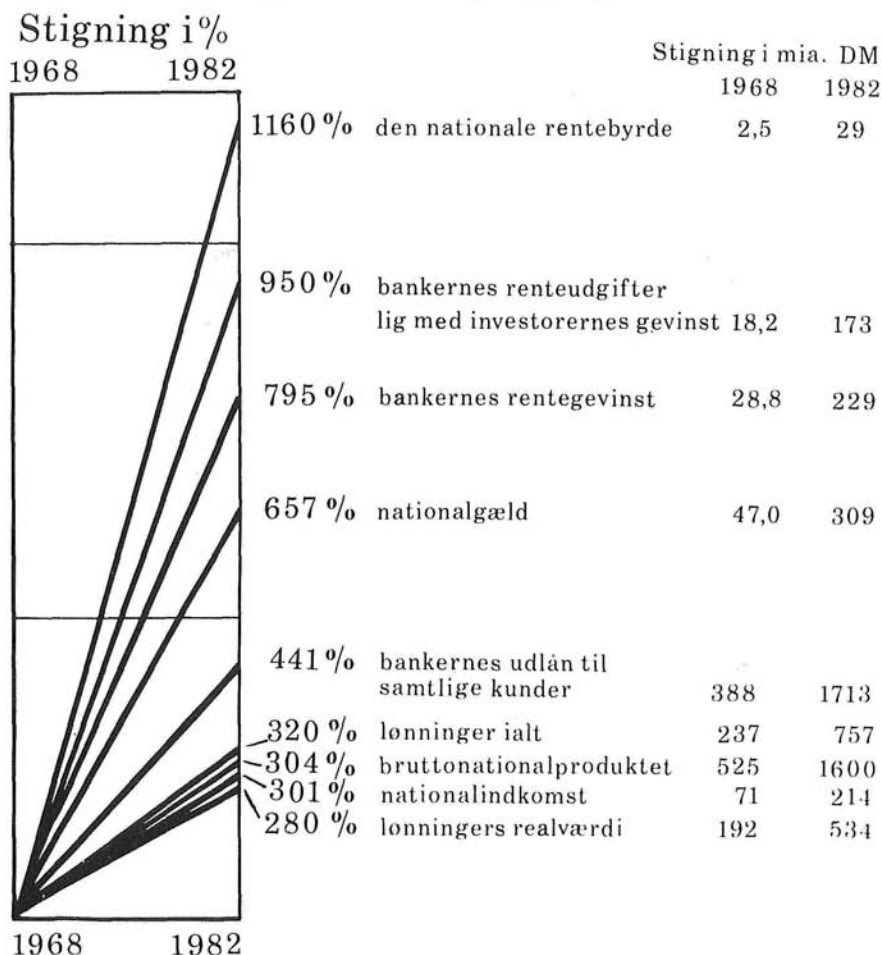
'Udviklingen af økonomiske sektorer i Vesttyskland' (figur 5) viser nogen af de faktorer der forårsager inflation. Mens statens indkomst (BruttoNationalProduktet) og den gennemsnitlige indkomst kun steg 300% fra 1968 til 1982, så gik statens rentebetaling 1160% op. Det var muligt, fordi rentebetalingen i 1982 (i absolutte tal) gik op i 29 mia DM, mens BNP samme år nåede 1600 mia DM.

Tendensen er klar: statsgælden vil før eller senere vokse hurtigere end statens indtægt, selv i industrilandene. Hvis et barns krop vokser med en faktor 3, fx. mellem dets første og niende leveår, mens dets fødder voksede med en faktor 11, ville vi sige at barnet er sygt. Men der er meget få, der er opmærksom på sygdom i det monetære system; endnu færre ved hvad de skal gøre ved det, - og ingen har kunnet opstille en sundhedskur med varig effekt.

Kun få indser at inflationen bare er en form for beskatning, gennem hvilken stater har en vis mulighed for at klare de værste problemer med den tiltagende gæld. Det er helt indlysende, at jo større svælg er mellem indkomst og gæld, jo større inflation er der brug for. Ved at give Nationalbanken lov til at trykke flere penge kan stater reducere deres gæld. Figur 6 viser reduktionen af D-markens værdi fra 1950 til 1985. Og inflationen rammer netop de 80% af befolkningen hårdest, som hele tiden må punge ud. Som regel kan netop de ikke omsætte deres aktiver i "inflationsresistente" obligationer, fast ejendom eller andre investeringer, sådan som de rigeste 10% kan.

John L. King, historiker med økonomi som speciale, sætter inflation i forbindelse med den rente, vi betaler for "kreditballonen". I januar 1988 skrev han i et privat brev til mig:

UDVIKLINGEN AF FORSKELLIGE ØKONOMISKE INDIKATORER

Helmut Creutz fra "Rapport fra den tyske Nationalbank m. fl."

Fig. 5

"Jeg har skrevet en masse om, at renten nu er den væsentlige årsag til stigende priser. For den ligger jo latent i priserne på alt hvad vi køber.

Den idé er sand, men den blir ikke vel modtaget. 9 billioner dollars U.S.A. indenrigsgæld til 10% rente blir til 900 mia dollars at betale i stigende priser - og det er lig med de løbende 4% prisstigninger, som eksperterne betragter som inflation. Jeg har altid betragtet rente af rente som en usynlig nedbrydningsmekanisme, og den er i fuld funktion for tiden. Vi må se at blive af med dén tåbelige økonomiske mekanisme."

I løbet af de sidste 33 år er der sket en 1000% udvidelse af den private og offentlige gæld i U.S.A. Den største del skyldes privatgælden. Men alle den amerikanske regerings kræfter er blevet anvendt til at anspore denne vækst: lånegarantier, begunstigelse af prioritetsbelåning, lav udbetaling, terminslettelser, skattekreditter, sekundære markeder, forsikringer som pant osv. Årsagen til denne politik er at den eneste mulighed for at få følgerne af rentesystemet til at glide ned hos det store flertal er at skabe en økonomisk vækst, der lægger sig op ad den exponentielle kurve - en ond cirkel med accellererende spiraleffekt.

Hvad enten vi ser på inflationen, den sociale lighed eller de miljømæssige konsekvenser, så virker det fornuftigt at erstatte det "åndsforladte økonomiske kredsløb" med en mere fyldstgørende mekanisme - nemlig én der kan holde pengene i omløb.

KAPITEL II: HVORDAN MAN SKABER RENTE- OG INFLATIONSFRIE PENGE

Henimod slutningen af det nittende århundrede havde Silvio Gesell - en købmand med succes i Tyskland og Argentina - bemærket at nogen gange fik han hurtigt solgt sine varer til høj pris - til andre tider gik det langsomt, selv om priserne var lavere. Hvorfor? Han fandt ud af at prissvingningerne ikke havde ret meget med folks behov at gøre, heller ikke med kvaliteten, men udelukkende med "markedsprisen på penge".

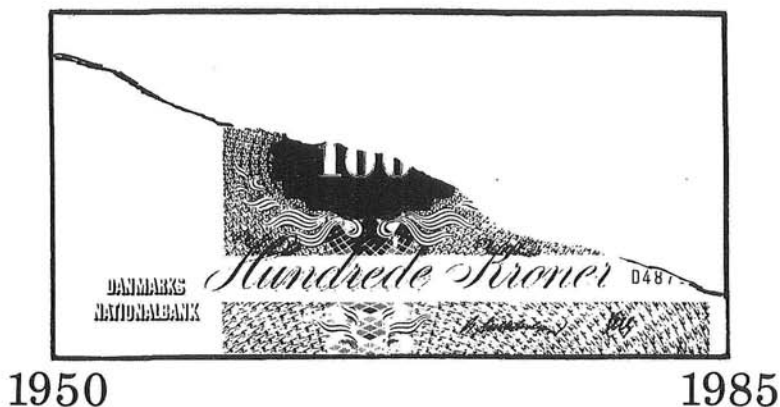
Så han begyndte at observere disse bevægelser op og ned, og han fandt ud af at - når renten var lav - så købte folk, men -når den var høj - solgte han mindre. Grunden til at der un-dertiden var flere, undertiden færre penge, var pengeud-lånernes lyst til at udlåne deres penge. Hvis renten var under 2,5%, holdt de fast på deres penge - og det skabte ophold i investeringerne. I kølvandet kom fallitter og vil-stigende arbejdsløshed. Efter nogen tid - når folk var vil-lige til at betale højere rente - kom det økonomiske kredsløb i gang igen. Der ville så i starten være høj rente og høje varepriser. Derefter ville flere penge på markedet forårsage lavere rente - og til slut igen "kapitalstrejke".

Silvio Gesells forklaring lyder: "Helt uligt andre varer og tjenesteydelser kan penge opbevares uden omkostninger. Hvis Jensen har en pose æbler, og Hansen har penge til at købe dem for, så må Jensen sælge, inden æblerne blir dårlige. Men Hansen kan vente til prisen passer ham. Penge har ingen "opbevarings-omkostning".

Gesell konkluderede: Hvis vi kunne skabe et monetært system, der ligestillede penge med andre varer og tjenester, så ville vi have en økonomi, der var fri for udsving på grund af spekulation. Han foreslog at penge skulle kunne ruste, så de måtte udskiftes med mellemrum.

På grund af inflationen er hundrekronesedlen nu kun 28 kroner værd

(Forudsætning: Vesttyskland og Danmark har haft
omtrent samme inflationsrate...)

Hvilke årsager er der til den bestandige misere ?
Hvem vinder og hvem taber ?
Hvorfor har vores penge ikke fast værdi ?

Fig. 6

RENTEN ERSTATTES AF EN "OMLØBS-AFGIFT"

I 1890 formulerede Silvio Gesell sin penge-teori om en "naturlig økonomisk orden". Den forholder sig til kapitalisme og kommunisme lissom verdensbillederne under henholdsvis Ptolemæus og under Kopernikus: Solen går ikke rundt om Jorden, men omvendt, selv om vore sanser stadig har noget imod denne videnskabelige sandhed. Gesell foreslog at man skulle sikre pengestrømmen ved at gøre penge til en stats-tjeneste, belastet med en brugsafgift. I stedet for at betale rente til dem der har flere penge end de behøver, og for at få pengene tilbage i cirkulation skulle folk betale en mindre afgift, så længe de holdt pengene ude af cirkulation!

For at forstå denne idé bedre er det godt at sammenligne penge med en godstransport med jernbane. Hvis en jernbanevogn ikke bliver tømt for sit indhold inden en aftalt tid, skal kunden betale en lille straffef afgift pr. døgn, jernbanevognen står lastet. For jernbaneselskabet vil gerne så hurtigt som muligt bringe vognen tilbage i "cirkulation". Det er hvad vi skal gøre med pengene: Samfundet, nationen der udsteder nye penge - med henblik på at lette udvekslingen af varer og tjenester - bør opkræve en lille parkeringsbøde til den bruger, der holder på pengene længere end nødvendigt af hensyn til omsætningen (exchange). Sådan et arrangement - så simpelt som den måtte synes - løser de mange af de samfundsproblemer, som r-r-r har forårsaget gennem historien.

Hvor renter i vore dage er en privat gevinst, ville en afgift på pengeforbruget blive en offentlig gevinst. Denne afgift skulle vende tilbage i omløb for at opretholde balancen mellem pengemængden og mængden af økonomisk aktivitet. Afgiften ville være en statsindtægt, der ville nedsætte skattebehovet til brug for offentlige tjenester.

FORSØGET I WÖRGL

Gesells efterfølgere i Freiwirtschaft (Frit samfund) fik lejlighed til at iværksætte rentefrie pilotprojekter. Hensigten var at afhjælpe arbejdsløsheden og at demonstrere værdien af "frie penge" og ideerne bagved. Der var visse bestræbelser for at få frie penge indført i Østrig, Frankrig, Tyskland, Spanien, Schweiz og U.S.A. Det heldigste blev gennemført i Wörgl i Østrig (7).

I den lille østrigske by Wörgl startede der i 1933 et eksperiment, der har været en inspirationskilde for alle dem, der senere har beskæftiget sig med emnet: en pengereform. Borgmesteren i Wörgl havde overbevist forretningsfolk og administratorer om at de havde meget at vinde og intet at tabe, hvis de trådte ind som ledere af et forsøg efter de retningslinier, som Silvio Gesell havde foreslået i sin bog "Den naturlige økonomiske orden".

Folk gik med på den, og som følge heraf udstedte byens råd 5000 "frie schilling", dvs. rentefrie penge. De blev vekslet lige over i enhver bank. Der blev bygget en bro, forbedret veje og offentlige tjenester - og udbetalt løn og betalt materialer med frie penge, og de blev accepteret af slagteren, skomagere og bageren.

Afgiften for at bruge pengene var 1% pr. måned. Den skulle betales af den, der havde schilling-sedlen ved måneds-skiftet. Vedkommende skulle købe og anbringe et "1%-frimærke" på sedlen. Hvis det manglede, var sedlen ugyldig. Det førte til at alle, der havde frie schilling, skyndte sig at bruge dem før de almindelige. Folk betalte endda deres skatter forud for at blive fri for frimærket. I løbet af et år havde de 5000 frie schilling cirkuleret 463 gange - og altså transporteret varer og tjenester for over 2.300.000 schilling. De almindelige schilling var kun i omløb 213 gange (8).

Mens de fleste europæiske lande havde store problemer med faldende beskæftigelse, kunne Wörgl reducere sin arbejdsløshed med 25% det første år. De samlede afgifter, som bystyret modtog, løb op i 600 schilling - eller en "forrentning" på 12%. Og det var afgiften der fik sedlerne til at skifte ejermand så ofte! De 600 schilling blev brugt til offentlige formål. Det betyder at ingen enkeltperson tjente på det, men kun fællesskabet.

Da så 300 kommuner i Østrig blev interesseret i at efterligne modellen, så den østrigske Nationalbank sit monopol truet. Den greb ind over for byen og forbød den at trykke lokale pengesedler. Sagen gik helt op til højesteret, og hverken Wörgl eller nogen anden kommune i Europa har endnu kunnet gentage eksperimentet.

OMKOSTNINGSKRÆVENDE PENGE I USA

I sin bog "Kapitalismen når den er bedst" henviser Dieter Suhr til en amerikansk rapport af Hans Cohnsen (i samarbejde med økonomen Irving Fisher). I rapporten "Frimærke-seddelbevægelsen" prøver de i 1933 at indføre Gesells begreb om "omkostningskrævende penge" i USA. På den tid havde over 100 samfund - deriblandt flere store byer - tænkt sig at indføre "frimærke-penge". Forslaget gik helt op til arbejds-, indenrigs- og finansministerierne i Washington. Ingen af dem havde noget at indvende, men de havde ikke magt til at udstede de nødvendige tilladelser. Den senere udenrigsminister Dean Acheson ville lige rådføre sig med professor Russel Sprague, inden han besluttede sig.

Cohnsen husker det afgørende møde sådan:

"Professor Sprague fremførte at der i princippet ikke var noget at indvende mod forslaget om frimærke-penge med det hovedmål at skabe jobs. Men vores plan gik jo meget videre: det var et forsøg på at omstrukturere det amerikanske pengesystem, og han havde ikke myndighed til at godkende en så vidtgående forandring. Det var døden for "Frimærkepengebevægelsen" - samt for et mægtigt pilotprojekt som kunne have vist vejen til en pengereform" (10)

Den 4. marts 1933 beordrede præsident Roosevelt alle banker midlertidig lukket, og han forbød videre overvejelser om en "nødvaluta". Cohnsen konkluderer:

"Sammenfattende kan vi sige at de tekniske vanskeligheder med at opnå valutastabilitet syntes små i sammenligning med den almindelige mangel på forståelse for det fundamentale problem: så længe man ikke får bugt med pengeillusionen, vil det de facto blive en umulighed at mønstre den politiske vilje til stabilitet!" (11)

EN NUTIDIG LØSNING

Ser vi på Yoshito Otanis forslag (12), ville den tekniske side af reformen - baseret på indretningen af nutidens pengeoverførsler - gøre brugerbetaling på de Nye Rentefri Penge (NRP) til en meget lettere sag. 90% af pengene er i vor tid data i en computer. Stort set alle har 2 konti: en løbende konto (på anfordring) og en sparekonto.

Pengene på den første er til rådighed, når ejeren ønsker det. De ville blive betragtet som kontanter og måske tabe 1/2% pr. måned. Hvis Hansen har flere NRP på kontoen end han behøver for at kunne betale månedens udgifter, vil hans overskydende indestående få pålagt en lille afgift, men først i det øjeblik hans penge overføres til hans sparekonto. Banken ville kunne udlåne en del af hans penge rentefrit til én, der har brug for dem en vis tid. Den udlånte del af Hansens sparekonto ville så selvfølgelig være afgiftsfri.

Hansens sparekonto ville heller ikke blive belastet af renter - men de Nye Rentefrie Penge ville bevare deres værdi. Husk at så snart renten afskaffes, bliver inflation unødvendig (Kapitel I). Jensen, der tager lånet, skal ikke betale renter, men en "risikopræmie" og et gebyr til banken, helt magen til dagens normale banklån. Det ville betyde noget i retning af 1.5% i dagens Vesttyskland.

Bankerne kunne fungere næsten som sædvanlig, dog ville de være mere interesserede i at udstede lån, for bankerne ville jo også skulle betale "afgift" af de penge, de ligger inde med ved månedskiftet. For at kunne få balance mellem ind- og udlån, kunne bankerne blive nødt til at betale eller modtage en mindre rente (plus/minus 1%), afhængig af om de for tiden har flere NRP på sparekonti end nødvendigt, eller om de har likviditetsproblemer. På den måde ville renten kun tjene det formål at regulere - og ikke som nu være en berigende omfordelingsmekanisme.

Der ville ved denne reform blive tale om en ret nøjagtig tilpasning mellem det beløb der er i omløb, og det beløb der kan klare alle pengeoverførsler. Når der én gang for alle er trykt nok NRP til imødekomme alle pengeoverførsler, vil der ikke være behov for at trykke flere. Nye penge ville altså følge kurven for naturlig fysisk vækst (figur 1).

Endnu en teknisk aspekt ved gennemførelse af sådan en pengereform vil være nedlæggelse af det grå pengemarked.

En mere elegant løsning end dén at klæbe et frimærke bag på pengesedlen ville være at trykke pengesedler i forskellig farve. Der kunne en eller to gange om året udtrækkes en farve - uden forudgående varsel! Pengesedler af denne farve ville straks være ugyldige. Det ville ikke være dyrere for landets styre at trykke en ny farve pengesedler, end det genoptryk af slidte pengesedler der finder sted i dag!

Både de østrigske og de amerikanske erfaringer tyder på at de politiske vanskeligheder er større end de tekniske.

Hvis denne pengereform skulle gennemføres i stor skala, måtte der nødvendigvis tilføjes en jord- og en skattereform. Uden jordreform ville der være en tendens til at overskudspenge blev tiltrukket af jordspekulation. Uden skattereform ville det økonomiske boom ved indførelse af NRP kunne få alvorlige miljømæssige konsekvenser.

BEHOVET FOR EN JORDREFORM

Vi behøver allesammen penge og jord for at leve. Hvad enten vi spiser, sover eller arbejder, har vi brug for jord. Ligesom luft og vand bør jord tilhøre almenheden. Indianerne i Nordamerika betegner Jorden som Vores Moder. Hvordan vil man bære sig ad med at udstykke eller sælge hende? Jorden bør tilhøre fællesskabet, der så udlejer den til dem der rent faktisk bruger den. Sådan var det i mange europæiske lande, inden de i den sene middelalder indførte Romerretten med dens betoning af privat ejendom.

I dag er verden delt i to systemer:

- 1) Privat ejendomsret og privat udnyttelse af jord i de kapitalistiske lande
- 2) Fælles eje og brug af jord i de kommunistiske lande

I de kapitalistiske lande må flertallet betale for de kæmpeprofitter, som spekulatøren i køb og salg af jord medfører, og dér ejes jorden af stadig færre mennesker (fig. 7) I den kommunistiske del af verden er det største problem den uøkonomiske anvendelse af den fælles-ejede jord.

I Vesttyskland ejer 20% af befolkningen 70% af jorden.

I Brasilien og i u-landene ejes jorden ofte af 2-3% af befolkningen. Problemet i de kapitalistiske lande er den private ejendomsret.

I Sovjetunionen, hvor jorden ejes af fællesskabet, produceres 60% af madvarerne på de 4% af jorden der dyrkes privat. Problemet her er altså fælleseje!

Kombinationen af privat brug og fælles eje vil altså være den mest fordelagtige løsning, hvis man tilstræber social retfærdighed og fri dyrkningsret. Det var lige, hvad Henry George foreslog i 1879 (13), Silvio Gesell i 1904 (14) og Yoshito Otani i 1981 (15).

Hvis det skulle gennemføres i vore dage, skulle fællesskabet opkøbe alt land i løbet af en årrække - og derefter leje det ud til dem der bor på det. Det kunne enten være de oprindelige ejere eller nye lejere. Lande med en progressiv lovgivning vil ikke have juridiske problemer ved at indføre sådan en ændring. Den vesttyske grundlov betragter jord som et aktiv, behæftet med en social forpligtelse (it carries responsibility). Denne forpligtelse er ikke hidtil blevet taget alvorligt. Figur 7 viser at folk i gennemsnit må arbejde 3 1/2 gange så lang tid i 1982 som i 1950 for at erhverve samme antal kvadratmeter (i figur 7: 39 divideret med 11).

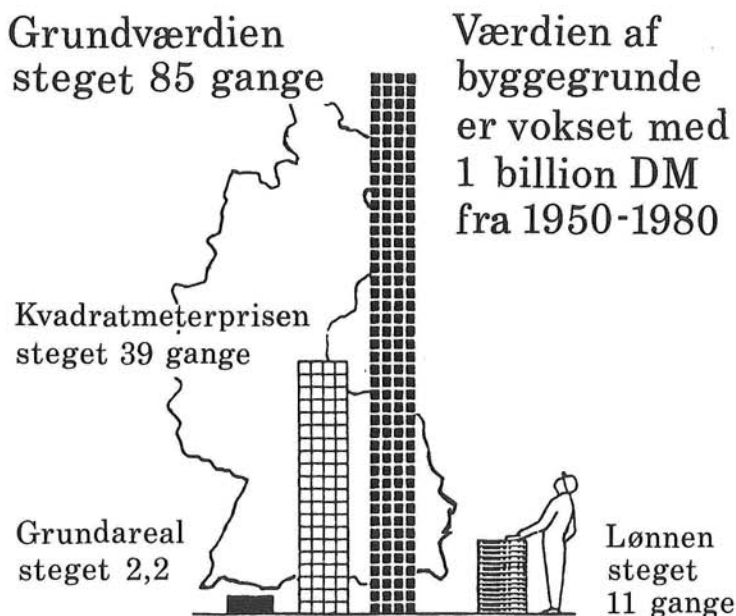
Efter de katastrofale følger af ekspropriering i de kommunistiske lande, ville næppe nogen vestlig nation i dag så meget som drøfte tvangsekspropriation uden erstatning. Skønt Romerretten - der introducerede den private ejendomsret for ca. 300 år siden - blev påtvunget befolkningerne af deres erobrere, så er de, der først profiterede, for længst døde, og nutidens ejere har helt legalt enten købt eller arvet den jord de besidder. Der må altså betales en erstatning, hvis samfundet vil skabe en situation med større lighed.

På langt sigt ville det være muligt at pålignе en mindre afgift på omkring 3% p.a. på ejendomsværdien. Afgiften betales til fællesskabet, der så kunne købe jord for pengene, når der var noget til salg. På den måde kunne "samfundet efterhånden komme til at eje samfundets jord".

En anden metode kunne være at jordejere kunne undgå afgiften, hvis de i stedet bekræfter at ville sælge til fællesskabet. Afståelsesbeløbet ville efter 33 år være 0 kr., modsvarende 3% om året i 33 år. Efter den metode skulle der ikke udveksles penge. Efter de 33 års forløb ville den tidligere ejer få brugsret til jorden mod at betale 3% p.a. af vurderingsprisen i leje.

Den øjeblikkelige effekt af sådan en bestemmelse ville være ophør af jordspekulation. Størstedelen af den jord, som private nu ejer uden at bruge den, skulle udbydes på markedet, for at et tilbagevendende tab kunne undgås. Hermed ville

EN BYGGEGRUND ER BLEVET 3 1/2 GANGE SÅ DYR PÅ 30 ÅR (VESTTYSKLAND 1950-1980)

Hvorfor bliver jord-arealer stadig dyrere?
Hvem drager nytte af den praktiserede politik?
Hvad skulle man gøre for at skabe større lighed?

Fig.7

mere jord blive udbudt, og jordpriserne ville falde, så flere mennesker vil kunne få brugsret og udnytte jorden produktivt. Dette ville især i u-landene få betydelig virkning på madproduktionen. Den faldende mængde mad i sammenligning med det antal mennesker der skal ernæres er nemlig ikke et spørgsmål om landbrugsteknologi, men om at der er tilstrækkelig med små jordlodder til rådighed.

Hvad enten man bor i et u- eller et i-land, ville man som lejer nyde alle fordelene ved nutidens nedarvede forpagtningsordning. Man kunne bruge sin ejendom - med lokale byplanhensyn som eneste begrænsning. Man kunne bygge på ejendommen, eller sælge sine huse eller testamentere den til slægtninge. Man kunne også leje ud til trediemand uden ejerens samtykke, så længe lejerens blot betalte sin leje. Ved at fastsætte det nøjagtige lejeniveau gennem offentligt udbud, auktion eller lignende kunne man undgå planøkonomiens ineffektivitet og dens bureaukratiske procedurer.

Sådan en forandring ville i det lange løb fjerne en enorm byrde fra den arbejdende befolknings skuldre. Det er jo altid det arbejdende flertal, der i den sidste ende betaler for enhver profit, der skyldes spekulation. Og er der noget der altid er blevet spekuleret i, så er det jord. Enhver realistisk forandring henimod en social afbalanceret løsning må derfor indebære, at spekulation forhindres - både med jord og penge. Men her igen: løsningen tilsigter ikke at straffe dem der for tiden profitører af det nuværende system, men den er beregnet på langsomt men sikkert at sætte punktum for de forudsigelige betingelser, som tillader enorme fordele for et mindretal, der får deres fordele betalt af det store flertal.

BEHOVET FOR EN SKATTEREFORM

I dagens Vesttyskland har man beregnet at noget mellem halvdelen og to trediedele af BNP kan bære betegnelsen: tvivlsom (questionable); hvis målet altså er at sikre en holdbar økologisk fremtid (16)! For at få ophævet grænserne for indførelse af mere produktion og mere beskæftigelse (ved hjælp af de her foreslåede jord- og pengereformer) må vi søsætte to skattereformer:

1. skift fra indkomstskat til produktionsskat samt
2. beskatning af den omkostning som produktionsskatten indebærer.

I sin bog *Die ökologische Wirtschaft* (økologisk økonomi) beskriver Hermann Laistner (17) i enkeltheder, hvordan indkomstskat gør arbejde dyrere - og derfor fremmer mekanisering.

Dette medfører lavere priser på forbrugsvarer, samt et øget forbrug af ufornyelige ressourcer. Hvis man i stedet for indførte en produktionsskat, der også omfatter 'produktionens omkostning for miljøet', ville varerne nok blive noget dyrere; men sammenholdt med lavere priser på arbejdskraft ville kravet om øget automation afdæmpes. Og flere ville komme i arbejde.

For tiden betaler samfundet to gange, hver gang en arbejder erstattes af en maskine. Samfundet mister arbejderens indkomstskat - idet maskiner ikke beskattes - og samfundet betaler understøttelse til de arbejdsløse. Og en større del af samfundets arbejde bliver udført som sort arbejde, fordi folk vil undgå indkomstskatten. Hvis denne form for skat blev afskaffet, ville den sorte skyggeøkonomi blive lovlig.

Ændringen ville efterhånden udvikle en helt anden og mere økologisk opførsel hos forbrugerne. Der ville ikke blive tale om lavere levestandard, for de øgede varepriser ville blive modsvaret af at indtægten er skattefri. Alle ville tænke sig om to gange, før de ville købe ny cykel eller bil, hvis det var meget dyrere at købe nyt end at få den gamle repareret.

Skatteændringen kunne indføres gradvis - og den ville være fornuftig, også selv om der ikke samtidig blev indført en jord- eller pengereform. Den ville være i smuk overensstemmelse med en masse af de forslag og krav, som økologerne har fremsat de sidste årtier. Kombineret med de to reformer ville skatteændringen byde på et overflødhedshorn af løsningsmodeller for miljøfolket, fx. også "miljøbeskyttelses-måleenheder". Og samtidig ville skattereformen medvirke til løsning af arbejdsløshedsproblemerne.

OM FORFATTEREN

MARGRIT KENNEDY er tysk arkitekt og byplanlægger med en doktorgrad i filosofi i offentlige og internationale forhold fra GSPIA, University of Pittsburgh. Hun har udgivet et stort antal bøger, artikler og rapporter om planlægning af folkeskoler, om kvinder og arkitektur, by-økologi, permakultur, penge - samt om jord- og skattereformer.

Hun har arbejdet som arkitekt og byplanlægger i Brasilien, Nigeria, Scotland, USA og Vesttyskland. Dr. Kennedy har sammen med professor Declan Kennedy udgivet bogen DEN INDRE BY, ARKITEKTUR ÅRBOG 14, London 1972. Hun har både rejst og gjort studier for UNESCO og OECD fra 1974 til 1978, og hun var mellem 1979 og 84 ansvarlig for forskning i økologi og energi i sammenhæng med den Internationale Byggeudstilling (IBA), Vest-Berlin. Hun har samlet sine erfaringer i to bøger: Öko-Stadt, bind I (principper i byøkologi) og II (Byplanlægning i overensstemmelse med naturen), Frankfurt am Main 1984. Hun er for tiden (1988) freelance planlægger, del af en gruppe, der i Steyerberg i Vesttyskland gennemfører ét af de første europæiske eksempler på permakultur. Der er hun også medlem i et nyt økologisk fællesskab.

Denne bog er hendes første om penge. Hun havde opdaget at økologi og økonomi står i modsætning til hinanden hvad angår formen for vækst, samt at en gennemførelse af økologiske forslag støder på vanskeligheder i det eksisterende pengesystem. Hun har derfor taget initiativet til at informere beslutnings tagere og almenheden om mulighederne i en monetær forandring. Siden 1984 har hun holdt foredrag om penge, jord- og skattereformer i Australien, Østrig, Danmark, Grækenland, Indien, Irland, Norge, Skotland, Sverige, USA og Vest-tyskland.

KAPITEL III

HVEM VIL FÅ FORDEL AF DET NYE PENGESYSTEM?

Individuelle og sociale forandringer synes at ske af tre grundlæggende forskellige årsager:

- 1) enten fordi et sammenbrud med basis i et specielt adfærdsmønster er indtruffet, dvs. for at undgå et andet hændelsesforløb
- 2) eller fordi et sammenbrud med baggrund i et specielt adfærdsmønster kunne indtræffe, det vil altså sige som en foranstaltning der er nødvendig for at forhindre sammenbruddet
- 3) eller fordi et andet adfærdsmønster forekommer mere passende for at nå et ønsket resultat

Den ændring i pengesystemet der er foreslået i det foregående kapitel kan ske som følge af den ene, den anden eller alle de tre ovenfor nævnte grunde:

Hidtil er den kræft-agtige ophobning af velstand blevet løst ved revolutioner, krige og bankerot. Vore dages helt uhørte økonomiske afhængighed mellem alle nationer og det mange gange opdoblede potentiale til global ødelæggelse gør den slags konfliktløsninger uacceptable; vi er altså tvunget til at søge nye løsninger for at undgå endnu en krig, revolution eller bankerot.

Mange specialister inden for økonomi og bankvæsen skønner at sammenbruddene på aktiemarkedet i 1987 og 1989 kun var krusninger på overfladen i forhold til Den Store Depression nr. 2, der anes i horisonten - hvis vi altså ikke inden for det næste par år gennemfører dybtgående forandringer. En ændring af pengesystemet nu er én af mulighederne til at undgå en sådan katastrofes enorme omkostninger, såvel de menneskelige som de materielle. Hvad enten vi ikke godtager - eller faktisk ikke indser - at enhver exponentiel vækst kan

indebære sin egen destruktion, så er fordelene ved indførelse af et nyt monetært system indlysende, når man overvejer samfunds- og miljøhensyn, og at denne vej bør vælges, ene og alene fordi den er bedre end dén vi nu er slået ind på.

Hovedproblemet i en omstillingsproces er imidlertid ikke så meget, at vi fortsat ønsker at have det som vi har det, eller at vi ikke kan indse fordelene i at få det som vi gerne vil have det. Problemet er snarere hvordan vi skal komme herfra og dertil, altså hvordan vi skal svinge os fra den ene trapez til den anden uden at sætte livet på spil?

Med det formål at gøre det lettere at se, hvordan omstillingen kunne hjælpe i retning af forskellige socialgruppers mål, kan vi se på hvordan omstillingen vil virke:

**på de rige og de fattige;
regeringer og enkeltpersoner;
mindretal og flertal;
industrifolk og miljøfolk;
folk der er materialistisk orienterede;
folk der er åndelig orienterede.**

Her dukker noget interessant op: på dette omstillingens tidspunkt, i dén krisesituation som vi nu har skabt os, vil alle og enhver være bedre stillet med det nye pengesystem. Hvis vi formår at gennemføre den nødvendige forandring, vil vi komme i den dobbelt vinder-situation.

Som Capra har påpeget, så er kineserne meget bedre til at forstå forandringens dynamik end folk i de vestlige samfund. Krise er for kineserne bare ét af tegnene på forandring. Det kinesiske tegn for krise "wei-ji" er sammensat af de to tegn: fare + chance (19)!

HVAD MED DET LAND ELLER DEN REGION DER BEGYNDER ?

Indtil nu har vores analyse kun beskæftiget sig med facts og tal, som enhver kan indse fornuften i.

Men fra nu af vil vi benytte os af kvalificerede gæt!

De vil være baseret på hidtidige erfaringer. Nøjagtigheden af disse gæt skal vise deres gyldighed ved hjælp af eksempler fra det virkelige liv.

Derfor opstår spørgsmålet nu:

Hvorfor skulle nogen region eller nogen nation føle sig tilskyndet til at udprøve eller tjene som prøveområde for et nyt pengesystem?

Hvis vores analyser holder, så kan de foreslåede løsninger tilbyde følgende fordele:

- *afskaffelse af inflationen*
- *en øget social lighed*
- *fald i arbejdsløsheden*
- *nedsættelse af priserne på varer og tjenesteydelser med 30-50%*
- *starten på et økonomisk boom.*
- *og ende med en stabil økonomi.....*

Muligheden for at investere og producere uden at skulle betale renter ville ikke alene nedsætte priserne på varer og tjenesteydelser (i dét område eller dét land der indfører det nye pengesystem), men også skabe enorme fordele for industrien og dens produkter i konkurrencen på det nationale og internationale marked. Varer og tjenester ville kunne sælges meget billigere. Det ville føre til et hurtigt økonomisk boom i de områder der er først med at indføre rentefri penge.

Man kunne se en ulempe i den trussel, forandringen kunne medføre på miljøet. Men bortset fra muligheden for at skabe et bedre skattesystem (som tidligere beskrevet), kan vi se på følgende forhold: Mange af de varer og tjenesteydelser, der nu for tiden ikke kan konkurrere med profitten på pengemarkedet, ville pludselig blive økonomisk gennemførlige, for eksempel mange økologiske produkter, sociale projekter og kunstneriske frembringelser. De kunne i mange tilfælde slå igennem uden tab, fordi de tilfredsstillende menneskelige værdier. Dette ville føre til et mere differentieret og stabilt økonomisk grundlag, som ikke truer miljøet.

Arbejdsløsheden vil falde i takt med aktiviteternes opblomstring. Og der ville blive mindre behov for bistandshjælp, for øget bureaukrati og for højere skatter.

Hvis systemet indførtes i et afgrænset område, ville der være behov for en automatisk minimumspris for de nye penge. Det vil lette handelen mellem området og de øvrige dele af landet. Der vil blive brug for visse reguleringer for at forhindre spekulation i valutahandel, indtil hele nationen vil indføre det ny pengesystem.

Hvis derimod hele nationen indfører det, kunne udenrigshandelen fortsætte efter samme retningslinier som i dag. Der skulle stadig være valutakurser. Men gør man en sammenligning med nutiden, ville "vores stabile penge" (NRP) efterhånden medføre højere valutakurs i sammenligning med andre valutaer, fordi de ikke ville blive genstand for devaluering via inflation. Det at investere i disse penge ville blive fordelagtigt i sammenligning med f.eks. dollaren med dens "op-og-ned-ture".

Som vi så i forsøget i Wörgl, ville det være muligt for to pengesystemer at eksistere side om side. Vi kunne beholde det vi har og indføre de nye penge i et mindre område eller i en by. Ifølge Greshams Lov fortrænger dårlige penge de gode. Men det skal i hans definition forstås sådan at "dårlige penge" er dem der er udsat for en afgift i modsætning til de nuværende penge. Der hvor folk kan betale med de "dårlige penge", vil de se at komme af med dem, hvorimod de vil beholde de "gode penge". De nye penge vil altså blive brugt hvor som helst det er muligt, og det er lige hvad vi ønsker. Man vil derimod kun bruge de gamle penge, når det er absolut nødvendigt. I et eksperiment, der starter i et afgrænset område, vil de penge vi foreslår kunne sameksistere med de nuværende, indtil de nye stabile penge endelig har vist deres fortrinlighed.

REGERINGER POLITIKERE PENGEHANDLERE ØKONOMER

I de fleste lande ligger retten til at trykke penge hos regeringen. Ethvert forsøg med at indføre et nyt pengesystem - selv i en mindre regional skala - skal derfor godkendes af regeringen. Det er klart at indførelsen af rentefrie penge ville blive et varmt politisk emne. Det kræver mod af enhver regering, hvis den skal indrømme at den har tolereret et system med så stor ulighed i så lang tid. På den anden side er det vanskeligt for de fleste mennesker at indse, hvorfor en afgift på penge er en bedre løsning end rente. Det synes

lige så svært at fatte som at solen ikke cirkler om jorden, men at det omvendte er tilfældet. Vi ved det, men vi har stadig vanskeligheder med at se det for vort indre øje.

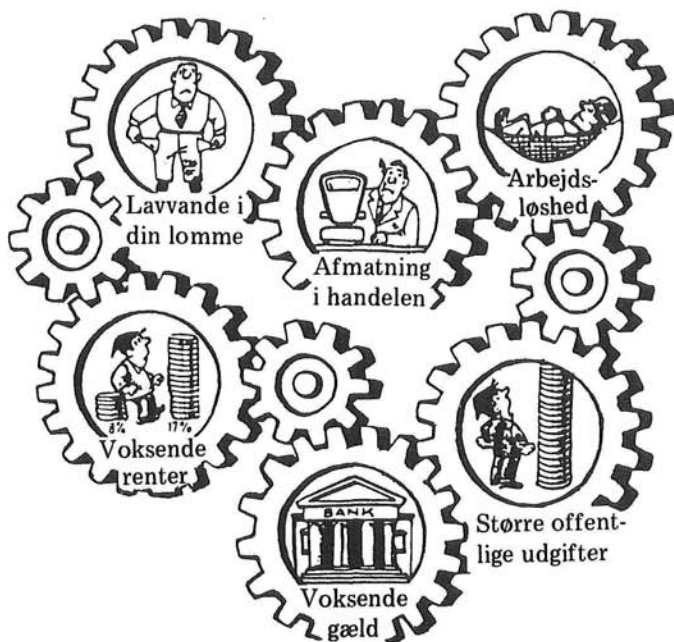
Som det er nu, bliver regeringsledere, politikere, pengehandlere og økonomer holdt ansvarlige for de fleste af de problemer, der forårsages af den grundlæggende mangel i deres pengesystem. De svarer med symptombehandling og hovsolutionsninger. Hver gang der er valgkamp, lover de at bekæmpe inflationen, at forbedre socialsystemet og at støtte miljøforbedringer og naturbevaring.

Men i virkeligheden kæmper de med ryggen mod muren, og situationen forbedres ikke. Den blir snarere forringet, efterhånden som vi kommer længere ud ad pengesystemets eksponentielle kurve. I stedet for forbedringer i social- og miljøsektoren rammer budgetnedskæringerne altid disse to samfundsområder først af alle. Hvad enten politikerne tilhører højre- eller venstrefløjen, har de alle lige lidt råderum for ændringer i det nuværende pengesystem.

Fig. 8 viser hvorfor dette sker. I enhver kompleks økonomi er den ene sektor tæt knyttet til den anden. Hvis vi fjerner noget fra én sektor, er vi pisket til at skabe problemer ikke bare i den, men også i andre. Hvis statsgælden og renten vokser, strømmer der flere penge til penge-ejerne. Og samtidig får arbejdere og funktionærer færre penge til forbrug. Deraf følger markedssvingninger, og det får indflydelse på antallet af arbejdspladser osv. Regeringer, der øger deres gæld for at "stoppe hullerne" i statsindkomsten, øger uvægerligt problemernes evige kæde. Det nye pengesystem ville hjælpe med til en nedsættelse af den uforholdsmæssige vækst i gælden - og i koncentrationen af penge hos ejerne - og systemet ville sikre den stabile udveksling af varer og tjenesteydelser på et frit marked.

Hvis vi nu synes at situationen ser vanskelig ud i industrilandene, så bør vi kaste et blik på landene i Den tredje Verden. De må tåle de værste konsekvenser af det nuværende system. Mens kæmpebanker i USA og Vesttyskland øger deres reserver for at være forberedt på administrative sammenbrud hos deres debitorer i industrilandene, importerer disse lande kapital fra udviklingslandene, ikke omvendt. Ved at eksportere ny lån for at hjælpe dem med penge til tilbagebetaling

HVORFOR BLIVER ØKONOMIEN FANGET I TANDHJULET

Kan denne kædereaktion standses ?

Hvem skal i så fald gribe ind ?

Hvilke forandringer skulle der
ske i cirkulationsmekanismerne ?

Fig. 8

af gamle lån, forlænger og forstørrer de den internationale gældskrise. At denne handlemåde må og skal standse, er påpeget klart i "Vor Fælles Fremtid", der er udgivet af FN's Kommission for Miljø og Udvikling. Rapporten viser også at de to verdener økonomi og denne planets økologi faktisk er sider af én og samme sag:

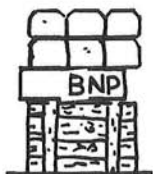
"Økologi og økonomi blir mere og mere sammenfiltrede begreber - lokalt såvel som regionalt, nationalt og globalt - filtret sammen i et net af årsag og virkning... Gæld, som de ikke kan betale, gør afrikanske nationer afhængige af udsalg af varer, der medfører udpining af deres sarte dyrkningsjord, som derved omdannes til ørken... Produktionsgrundlaget i andre u-lande lider ligeledes ved lokale fejltagelser og ved virkningerne af den internationale økonomi. Som en direkte følge af "gældskrisen" i Latinamerika bliver hele regionens naturressourcer brugt - ikke til udvikling, men til indfrielse af finansielle forpligtelser over for udenlandske kreditorer. Denne indfaldsvinkel på gældsproblemet er kortsigtet, set fra flere vinkler: økonomisk, politisk og miljømæssigt. Det medfører at forholdsvis fattige lande ét efter ét må acceptere stigende fattigdom, mens de eksporterer stadig større dele af deres knappe ressourcer. Ulighed er denne planets hovedproblem - også når det gælder miljø og udvikling." (20)

Direktøren for Deutsche Bundesbank Alfred Herrhausen siger: "Problemet's struktur og dimension udfordrer de traditionelle problemløsnings-teknikker!" (21)

De der styrer det nuværende pengesystem ved godt at det ikke kan fortsætte, men enten kender de ikke eller ønsker ikke at kende til et praktisk alternativ. Fig. 9 giver i det mindste én af forklaringerne. Sammenlignet med BNP og gældsstigningen har bankerne tjent en uforholdsmæssig stor del af den nationale velstand. Det skyldes til dels lavere renteniveau, som jo giver større profit til bankerne, men det medfører også øget spekulation. Og det sætter igen gang i kurtagen. De bankfolk jeg har diskuteret dette emne med kender ikke til noget alternativ. Efter at jeg har fortalt dem om ét, føler de ofte at de ikke kan gå videre med deres nye viden uden at bringe deres job i fare.

Ingen banker er interesserede i en åben diskussion om, hvordan rentesystemet virker, med mindre det drejer sig om en langsigtet betragtning. For tiden opfører de sig nærmest omvendt. Fig. 10 viser nogle misvisende overskrifter, der kan findes i bankannoncer i aviser og ugeblade over hele verden.

VESTTYSKLAND 1950-85

BNP VOKSEDE 18 GANGE

NATIONALGÆLDEN
VOKSEDE 51 GANGE

ANTALLET AF BANKFORRETNINGER
VOKSEDE 83 GANGE

Hvorfra stammer den unaturlige vækst i pengesektoren?
Hvad er følgerne for samfundet?
Hvad kan der gøres for at reducere denne ubalance?

Fig. 9

Har du nogensinde set penge arbejde?

DU KAN FÅ MERE UD AF DENNE ?

Hvordan kan man få flere penge ud af penge ?
Hvem yder noget til produktiviteten ?
Hvem lukrerer, når penge arbejder ?

Fig. 10

Bankerne påstår at "penge kan vokse, øges, flerdobles". Som regel prøver de at give folk det indtryk at penge skal kunne "arbejde" for dem. Men der er endnu ikke nogen der har set penge arbejde. Arbejde har altid været udført af mennesker - med eller uden maskiner.

Disse annoncer tilslører det faktum at hver D-mark eller dollar, der passerer gennem en investor er følgevirkningen af at andre personer har måttet afgive et tilsvarende beløb - uanset på hvilken måde investeringen er sket. Med andre ord: folk der arbejder for deres penge bliver lige så meget fattigere som de der ejer pengene bliver rigere gennem deres investering. Det er hele mysteriet om hvordan penge "arbejder". Og det har bankerne ikke lyst til at få afsløret.

Efter min erfaring er alle de der skulle være opmærksom på mysteriet og dets løsning gennem uddannelse (som fx. økonomer over hele verden), bange for at blive sat i bås som "yderliggående". Men ved at støtte tankerne bag rentefrie penge ville de prøve at gå til roden af et af verdens mest presserende økonomiske problemer. I økonom-studiet bliver Gesell og hans antagelse om "en naturlig økonomisk orden" således kun behandlet som et eksempel på nogen af de mange historiske forsøg med sociale reformer, der er mislykkedes.

Nogle af dette århundredes største personligheder som Albert Einstein, John Maynard Keynes og Ezra Pound indså klart vigtigheden i Gesells ideer om en pengereform. Keynes udtalte faktisk i 1936 at "fremtiden vil lære mere af Gesell end af Marx" (22).

Denne fremtid er imidlertid ikke begyndt endnu, - selv om pengehandlere og økonomer ikke behøver at være frygtelig vidtskuende for at erkende at et nyt pengesystem ville sætte dem i stand til at løse det centrale dilemma, som de har kæmpet med i årtier.

I stedet for går det som den historiske økonom John L. King fastslår i sin bog "På kanten af Den store Depression nr. 2":

"Deres talkradsende og datokværnende formler har vist sig vildt irrelevante, og deres forudsigelser har da også vist sig at være blevet berømt forkerte (famously wrong). Det er som om vi har uddannet disse mennesker hinsides deres tænkeevne." (23)

Det er også min betragtning at de fleste økonomer ikke rigtig forstår de farer, der er forbundet med den eksponentielle vækst. Det gør mange ingeniører derimod. Det kan godt være at økonomerne indser faren, når det gælder AIDS-sygdommens celledelingsvækst eller befolkningsekspllosionen; men inden for deres eget område synes de blinde og naivt tillidsfulde i deres tro på at lidt symptom-behandling hist og her vil vise sig at være tilstrækkelig til at forsinke katastrofen.

Regeringer, der evt. ville vælge at indføre en pengereform i løbet af den nærmeste tid, ville komme langt i retning af at sikre social lighed, økologisk overlevelse, og en helbredelse af de "pengesygdomme" der har plaget de såkaldt frie markedsøkonomier i årtier.

DE RIGE

Her er ét af de kritiske spørgsmål, der stilles af folk der er begyndt at forstå effektiviteten i den skjulte omfordelingsmekanisme i vort nuværende pengesystem: Vil de 10% af befolkningen, der profitterer af denne mekanisme, tillade nogen forandring, der kunne fjerne deres mulighed for at hive arbejdsfrie indtægter ud af lommerne på folkets store flertal?

Det historiske svar er: selvfølgelig ikke - med mindre altså de bliver tvunget til det af dem der betaler! Den ny tids svar er: selvfølgelig vil de det - hvis de bliver klar over at "den gren de sidder på vokser på et sygt træ", og at der er et "alternativt sundt træ", som ikke før eller senere vil bryde sammen. Den første løsning ville indebære en social revolution - den hårde vej.

Den bløde vej derimod giver de rige chancen til at beholde de penge de har samlet sammen ved rentens hjælp. Den hårde vej vil ufravigelig sikkert føre til kæmpetab.

Den bløde vej betyder ikke stævning for renterytteri, for hidtil - og indtil vi indfører det nye pengesystem - er deres handlinger foregået fuldstændig inden for den gældende lovgivning. Den hårde vej med social revolution kan meget vel blive mere smertefuld.

Den bløde vej betyder slut med arbejdsfrie indtægter, men indførelse af stabile penge, lavere priser og muligvis lavere skatter. Den hårde vej betyder tiltagende usikkerhed, ustabilitet, højere inflation, højere priser og højere skatter.

Min erfaring med folk i kategorien "den øverste tiendedel" er at de hverken er helt klar over hvordan rentesystemet virkelig fungerer, og ej heller vidende om praktiske alternativer. Med få undtagelser tror jeg at de vil foretrække at gå i retning af øget sikkerhed, hellere end i retning af flere penge; for de har som regel nok til sig selv og undertiden også til kommende generationer.

Det andet spørgsmål er: hvad sker der, hvis disse mennesker overfører deres penge til andre lande, hvor de får renter, - i stedet for at sætte dem på deres sparekonto, hvor pengene beholder deres værdi, men hvor de ikke tillægges renter?

Svaret er at der meget vel kunne ske det at de i løbet af en meget kort periode efter indførelse af reformen kunne tænkes at gøre det modsatte. For profitmarginalen mellem hvad folk tjener i rente i andre lande minus inflationen dér ville sandsynligvis blive den samme som værdistigningen i nye penge i deres eget land, som jo ikke er plaget af inflation.

Faren er faktisk omvendt. Dét vi skaber er et Super-Schweiz med en stabil valuta og boom i økonomien. I flere år måtte folk der investerede i Schweiz betale rente for at have deres penge på en bankkonto uden rente. Deroverfor står dollaren, der i de første Reagan-år tilbød verdens højeste rente. Dollaren tiltrak overskuds penge fra hele verden, og snart måtte dollaren devalueres drastisk for at kunne tilfredsstille pligterne over for de udenlandske kreditorer. Ved en rente på 15 (som var gængs i begyndelsen af høj-renteperioden) skulle USA efter 5 år tilbagebetale ca. det dobbelte af de beløb som udenlandske udlånere havde indskudt! Det ville være umuligt, hvis dollaren havde beholdt sin oprindelige værdi. Som resultat af pengepolitikken var USA skiftet fra at være den største kreditor til at være den største debitor i verden i løbet af kun 8 år!

Det kæmpebeløb af spekulationspenge, der vandrer rundt om jorden fra det ene bankcenter til det næste i søgen efter udbytterige investeringer, (og det anslås til noget i retning af 50 mia dollars) viser snarere at der er mangel på fornuftige investeringsmuligheder end egentlig pengemangel. Dette ville ændres i dét område eller i dét land, der indførte rente-fri penge. De ville nemlig skabe et boom - og til slut en stabil og forgrenet økonomi. Der ville være store chancer for at overskuds penge udefra ville blive investeret her. Overskuds penge fra området selv ville have en tilbøjelighed til at forlade området.

Det vil derfor give rige folk mere profit, hvis de hjælper den monetære reform på vej og støtter et stabilt system i stedet for at understøtte voksende ustabilitet og risikere et uopretteligt crash.

Et tredje spørgsmål: Hvad med de 10% rigeste der lever af deres kapital og som er for gamle til at arbejde. Hvad sker der med dem hvis renten afskaffes?

Dette kan vises ved et vesttysk eksempel (der handler om den gennemsnitlige rente og inflation). De, der kan leve af deres renter i dag, kan leve af deres kapital i mindst én hvis ikke to eller flere generationer. Hvis vi forestiller os aktiver for 1 million DM, en gennemsnitlig rente på 7% og en gennemsnitlig inflation på 3%, vil den brutto-indkomst, der kan opnås pr. år være på 40000 DM - uden at kapitalen beskæres.

I det nye pengesystem afskaffes både rente og inflation og derved reduceres priserne på varer og tjenesteydelser - og sikkert også skatter - med ca. 40%. Det betyder at kapital-ejeren kun behøver 26000 DM pr. år for at kunne opret-holde den samme levestandard som i det nuværende system. Hvis vi dividérer hans million med 26000, ser vi at han kunne leve af sin kapital i 40 år.

Ud fra dette eksempel kan vi slutte at næsten enhver der for tiden kan leve af sin kapital, også vil kunne det, selv om vi skifter til det nye pengesystem. Han vil kunne klare sig i det mindste en menneskealder.

Blandt de 10% rigeste findes dem der ejer 1 million D-mark. Men der findes også nogen der har en rentegevinst på over 1 million DM pr. dag. Efter officielle kilder (24) var den engelske dronnings daglige indkomst i 1985 700000 pund eller 2 millioner DM (eller 7 1/2 millioner dkr.) Selv om hverken den engelske dronning eller firmaer som Siemens, Daimler/Benz eller General Motors har megen officiel magt, så repræsenterer deres formuer i virkeligheden uofficiel magt. De skandaler der er affødt af tilskud til politiske partier i Vest-tyskland, USA og andre vestlige lande, viser at alle demokratier trues, dér hvor "penge-omfordelingsmekanismen" foregår efter den eksponentielle skala (2-4-8-16 osv.) Efterhånden som årene går, vil de der tror at de bor i demokratier, opdage at de i bedste fald bebor lande med fåmands-styre eller i værste fald med fascistiske regimer.

I Middelalderen syntes folk at de havde det hårdt, fordi de skulle betale tiende, dvs. en tiendedel af deres avl eller fortjeneste til herremanden. Men de var i virkeligheden bedre stillet, end vi er i vore dage.

Nu går mere end en trediedel af hver eneste DM, \$ eller dkr. til kapitalhandlerne, dvs. til dem der har flere penge end de har brug for.

Spørgsmålet er om vi - når det kommer til stykket - er villige til at acceptere den sociale uretfærdighed, som forårsages af vores nuværende pengesystem - og afvente en global økonomisk eller økologisk katastrofe, krig eller social revolution.

Da der ikke findes nogen måde hvorpå enkeltpersoner eller smågrupper alene kan ændre penge-systemet, må vi prøve at bringe dem der forstår hvordan det kan ændres, sammen med dem der har magten til at forandre tilstandene. Det må stå klart

* at der ikke venter nogen retsforfølgelse af dem der for tiden profitterer af rentesystemet, da dette er udnyttet helt og holdent inden for loven

* at der ikke kan gøres noget ved den fortsatte udhuling af den nu accepterede økonomi, der godkender penge uden arbejde

* at der ikke vil blive nogen regulering med hensyn til hvor og hvordan "de der har mere end de behøver" kan investere. Hvis de er kloge, beholder de deres penge i landet, og det ville skabe et nyt økonomisk boom, når rentesystemet afskaffes.

DE FATTIGE

I 1986 ejede hver husstand i Vesttyskland en formue på 90000 DM - i gennemsnit! Det ville have været et glimrende eksempel på velstand, hvis formuerne ikke var så uens fordelt. Den hæslige virkelighed er, at den ene halvdel af befolkningen ejer 4% af velstanden og den anden halvdel ejer 96%! (fig. 11). Og mere nøjagtigt: velstanden hos 10% af befolkningen vokser fortsat på bekostning af de 90%!

Det er forklaringen på at for eksempel middelklassefamilier i Vesttyskland i stigende omfang må søge finansiel støtte på socialkontorerne. Arbejdsløshed og fattigdom vokser på trods af et omfangsrigt velfærdssystem, der har til opgave at afskaffe disse to onder.

OM PENGE-VELSTANDEN I VESTTYSKLAND

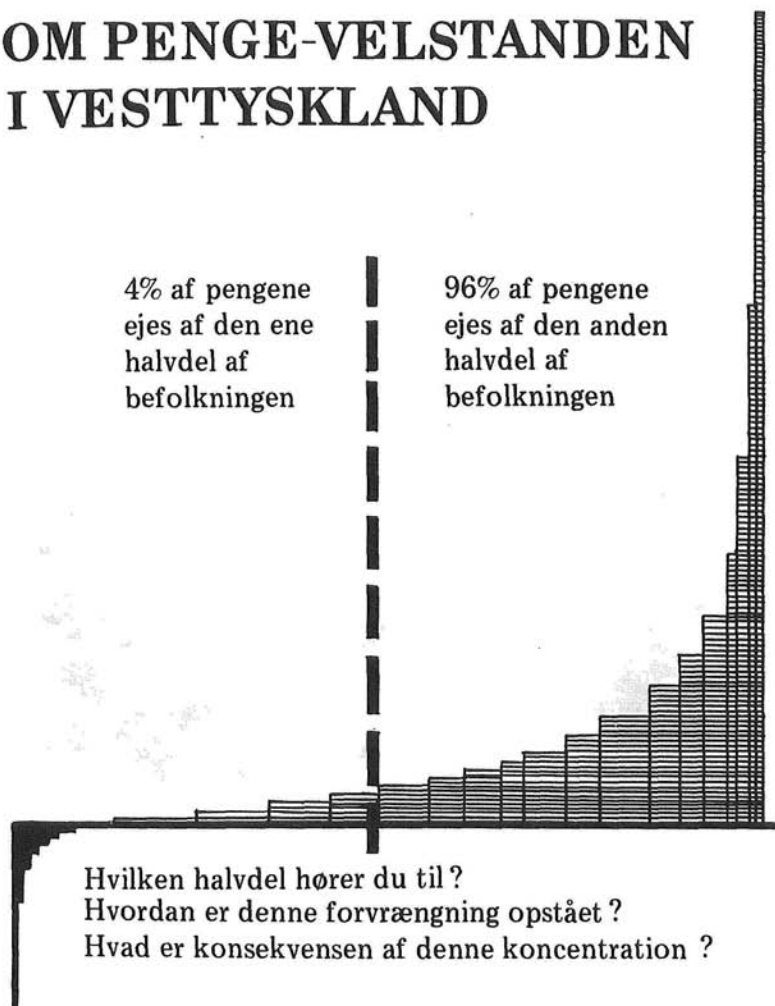
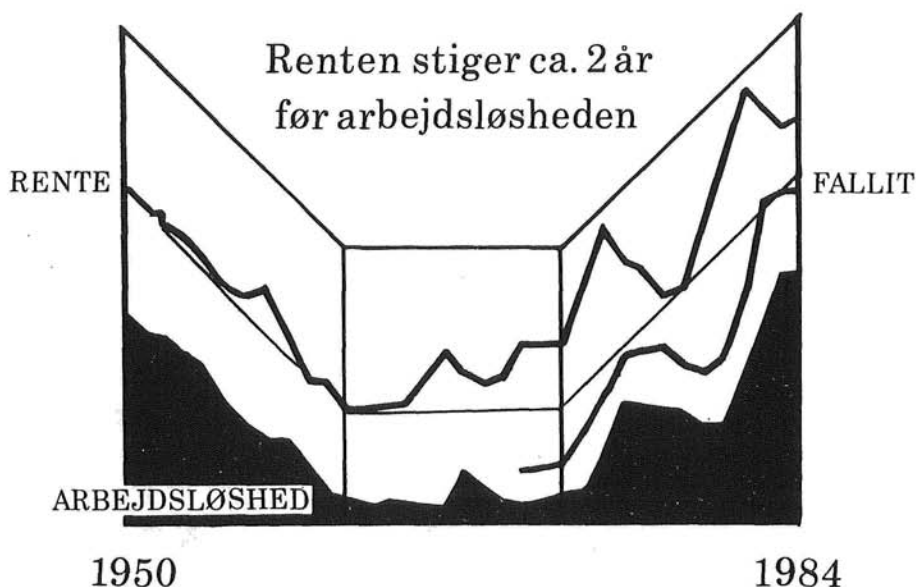

Fig. 11

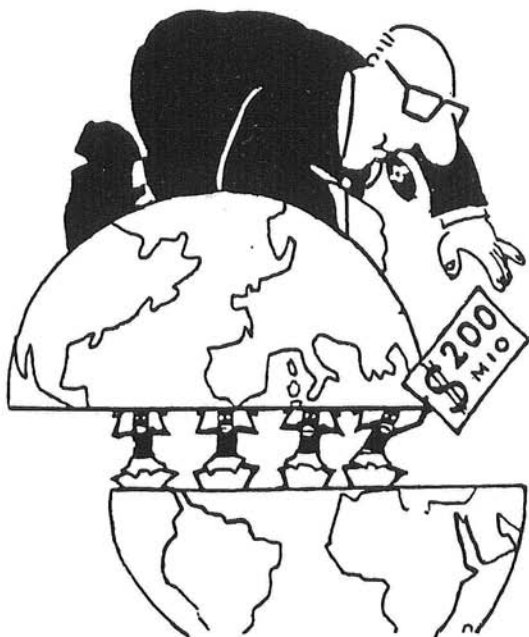
**Hvis der er pengemangel,
stiger renten, og så opstår der
først stigende arbejdsløshed
og så fallitter.....**

Hvorfor forsvinder der jobs, når renten er høj?
Hvoraf følger denne gensidige afhængighed?
Hvordan kan situationen genoprettes/korrigeres?

Fig. 12

UDVIKLINGSHJÆLP:

**Hver dag betaler den 3.verden
200 MIA. DOLLARS I RENTE**

Vores udviklingshjælp udgør kun halvdelen
af dette beløb!

Hvor længe vil dette forhold kunne
fortsætte?

Hvordan kan denne udbytning reduceres
eller bortskaffes?

Fig. 13

Den største synder i velstands-omfordelingen er renten, som i BRD daglig flytter omkring 1,1 milliard DM fra dém der arbejder, til dém der ejer kapital! Selv om alverdens regeringer prøver på at rette op på ubalancen via skattelovgivningen, er der ingen steder skabt noget der ligner ligevægt. Dertil kommer at udgifterne til voksende bureaukrati påvirker alle i form af øgede skatter. De menneskelige omkostninger i form af tid og energi plus den nedværdigelse der følger med det gyldne håndtryk - dét er der ikke mange der tager med i deres betragtninger.

Et pengesystem må anses for absurd, når det først frarøver folk deres retfærdige andel i den "frie" markedsøkonomi - for derefter ved anvendelse af de mest ineffektive procedurer man kan forestille sig tilbagebetaler nogen af pengene som bistandsydelse til de selvsamme mennesker. Denne trafik er næppe nok opfattet af "eksperterne" og slet ikke diskuteret offentligt. Men det kan vel ikke være anderledes, så længe de 80% der betaler ikke forstår, under hvilke vilkår de betaler.

En praktisk sammenligning mellem stigende renter og et øget antal fallitter i erhvervslivet og deraf følgende arbejdsløshed med en tidsoverlappning på ca. 2 år (figur 12) - gir os endnu en uimodståelig grund til at introducere et rente-frit pengesystem; alkoholisme, familieopløsning og voksende kriminalitet er nemlig tillægsomkostninger der slet ikke er med i de ovenfor anførte statistikker. Men de kunne effektivt reducéres ved indførelse af en pengereform.

Hvis vi kaster et blik på Den tredje Verdens dilemma (fig. 13), ser vi vores egen situation gennem et førstørrelsesglas. Det er en karikatur af dét der sker i i-landene, men forårsaget af den selvsamme strukturfejl i pengesystemet. Forskellen er at i-landene som helhed profiterer, mens u-landene betaler. Hver dag modtager vi 200 millioner dollar i rentebetaling fra Den tredje Verdens lande; dvs. det dobbelte af den "udviklingshjælp" vi bevilger dem.

Af u-landenes totale gæld på 1 billion (1000 mia) dollar i 1986 blev en trediedel ydet for at landene kan tilbagebetale renter af hidtidige lån. Der er intet håb om at disse lande nogensinde vil kunne ændre dette forhold uden en enorm krise eller gennemgribende politisk forandring. Hvis krig betyder sult, udhungring og død, social og menneskelig lidelse, så står vi allerede midt i Den tredje Verdenskrig (Fig. 14).

VI LEVER ALLEREDE I 3. VERDENSKRIG

nemlig en økonomisk krig.

Den er ikke erklæret, men

DET ER EN KRIG

hvor våbnene er ågerrenter

lave priser der ruinerer,

bytteforhold der forarmer

hvor rentesatser og handelsbetingelse

er dikteret udefra og

har dræbt millioner

ved sult og sygdom

arbejdsløshed og forbrydelse

Fig. 14

Denne krig er aldrig blevet erklæret. Det er en krig der ud-kæmpes med ågerrenter, manipulerede priser og uretfærdige handelsbetingelser. Det er en krig der tvinger mennesker ind i arbejdsløshed, sygdom og kriminalitet. Skal vi acceptere denne krig i al evighed?

Der er ingen tvivl om at de der virkelig føler de negative effekter af vort nuværende pengesystem udgør 90% af verdens befolkning. Situationen i Den tredje Verden ville ændres øjeblikkeligt, hvis deres gæld ville blive afskrevet helt eller delvis af kreditorerne - dvs. lande og banker. Dette synspunkt fremføres ofte af økonomer - og det foregår faktisk allerede. Men hvis den grundlæggende fejl i pengesystemet ikke afskaffes, vil den næste krise ligge som en tikkende bombe. Et af de vigtigste trin henimod et mere stabilt økonomisk system på verdensbasis er derfor at gøre valget af vores nye pengesystem kendt blandt alle dem der helt uden tvivl ville vinde mest ved det.

KIRKER OG ÅNDELIGE GRUPPERINGER

Mange store politiske og religiøse ledere som Moses, Jesus, Mohammed, Luther, Zwingli og Gandhi har forsøgt at begrænse den sociale uretfærdighed ved at forbyde renter. De forstod den dybere årsag til problemet. Men de kom ikke frem til en praktisk løsning, og derfor fik de ikke fjernet den fundamentale fejl i de økonomiske systemer. Forbuddet mod renter - som det blev praktiseret i pavernes kristne fællesskab i Middelalderens Europa - kastede problemet videre til jøderne. Derfor blev de verdens førende bankfolk. Jøderne måtte ikke tage renter af hinanden, men der var ikke noget forbud mod at tage renter af hedninger. I islam betaler folk ikke renter af lån, men det er tradition at banken bliver aktiehaver i det lånende foretagende, hvor den så kan være sikker på profit. Det kan i nogle tilfælde være bedre - i andre værre - end almindelig rentebetaling.

I vore dage udmatter de kristne kirker deres sognebørn med bøn om donationer, der kan dulme de værste sociale problemer, både i u- og i-lande. Det er og bliver symptombehandling, så længe system-fejlen i vores monetære praksis fortsætter.

I stedet er der brug for udbredelse af oplysning om virkningen af det nuværende pengesystem - samt en åben diskussion om en pengereform.

I Latinamerika er den katolske kirke delt mellem 1) det konservative tophierarki der flirter med en vestlig orienteret kapitalistisk model, og 2) den progressive basis der er orienteret henimod en kommunistisk model. Nu er tiden inde til at præsentere en rentefri økonomi som den tredje løsning - dén der hverken findes i kapitalismen eller i kommunismen, men som overgår dem begge. Det er en historisk chance. Det ville føre til en større social retfærdighed end noget hjælpeprogram. Det ville skabe en stabil økonomi og være en betydningsfuld hjælp i kirkernes bestræbelser på at bringe fred på denne jord.

Som man udtrykker sig i åndelige kredse: det vi finder i den ydre verden er en refleksion af den indre verden, dvs. vore ønsker og vore tanker og vore "religiøse systemer". En forandring i den ydre verden forudsætter en forandring i den indre verden. Det ene er ikke muligt uden det andet.

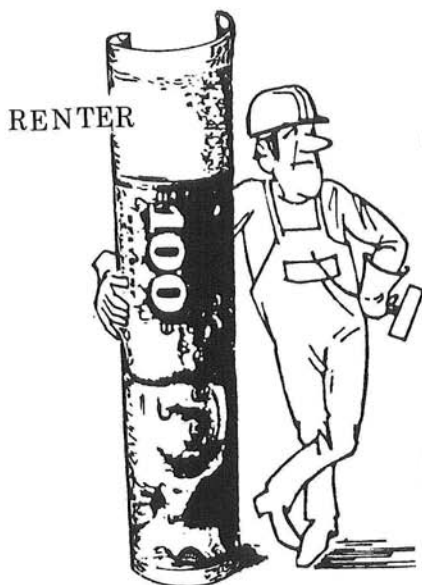
Den hastige vækst i viden og kunnen i mange dele af verden bebuder en dybtgående ændring i samvittigheden hos et stadig stigende antal mennesker. Deres bestræbelser i retning af en indre forandring skaber grundlaget for en ydre forforandring. Uden disse bestræbelser bliver en fredelig omlægning af pengesystemet umulig. Derfor hviler der et stort ansvar på dem der arbejder på det humanitære område og sætter sig menneskelige mål - og som samtidig er klar over de praktiske muligheder i en pengereform der kan blive en vigtig aspekt i globale forandringer.

HANDEL OG INDUSTRI

Også i det rente- og inflationsfri samfund vil prisen på varer og tjenesteydelser være reguleret som i dagens kapitalistiske samfund - altså efter udbud og efterspørgsel. Dét der vil ændre sig er den forvriddning som rentemekanismen nu forårsager i den fri markedsøkonomi.

I gennemsnit er enhver arbejdsplads i Vesttyskland belastet af en gæld på 70 - 80000 DM. Renten alene udgør op til 23% af den samlede arbejdsomkostning (kilde 25 og fig. 15). Oven i renten på eksterne lån skal lægges renten på firmaets egenkapital. Den sidste trækker i samme retning som den første. Dét er grunden til at gælden forøges 2-3 gange hurtigere end landets økonomiske produktivitet (se fig. 5). Forholdsmæssigt bliver det hele tiden værre for dem der arbejder og for dem der vil starte en virksomhed. For tiden er vi vidne til en udvikling med stigende koncentration inden for industrisektoren. Småforetagender og industrier opkøbes af større og

Arbejdets pris er mere end bare lønnen

For hver 100 DM
udbetalt i løn (1985)

– måtte
enhver virksomhed
lægge 23 DM
ovenpå til rente !

Hvor stammer de ekstra lønomkostninger fra ?
Hvad sker der ved det ?
Kan vi ændre dette forhold ?

Fig. 15

stadig større - indtil vi alle en skønne dag arbejder for én multinational corporation. Denne udvikling fremmes af den såkaldte skala-økonomi samt af automationen i større industrivirksomheder, men også af dét overskud som disse virksomheder tjener på børsen. Siemens og Daimler-Benz tjener for eksempel flere penge ved kapitalinvesteringer end ved vare-omsætning. De to firmaer er faktisk i den tyske presse blevet karakteriseret som store "banker med en produktionsfacade".

Mindre og mellemstore firmaer må derimod for at kunne ekspandere gå ud på lånemarkedet, hvor de går i r-r-r-fælden. De kan ikke skaffe sig penge gennem storskala-økonomi og heller ikke ved at kapitalisere deres penge.

Hidtil har vores økonomi været helt afhængig af kapital. En af vesttysk industris fremtrædende repræsentanter Hr. Schleyer sagde engang rammende: "Kapital skal betjenes!" Men i det ny pengesystem er kapital konstrueret til at betjene økonomiske behov. Den bliver nødt til at tilbyde sig for at undgå tab, dvs. den må betjene os!

LANDMÆND

Rentens ødelæggende virkning på vores landbrug er grund nok til at landmænd kunne have brug for et nyt pengesystem. Moderne landbrug er en industri, der er baseret på økologi på langt sigt. Økologiske processer følger den naturlige vækstkurve (fig. 1a). Industrielle processer følger naturnødvendigt rentens eksponentielle vækstkurve (fig. 1c). Da naturen ikke kan formås til at vokse lige som kapital, vil industrialisering af landbruget nødvendigvis skabe truende problemer for vor overlevelse på længere sigt.

I første fase af landbrugets industrialisering købte landmændene større og bedre maskiner. Så opkøbte de store landbrug de små for at blive endnu større - ved regeringernes støtte og skattebegunstigelser. I hurtig rækkefølge begyndte sygdomstegnene at vise sig og blive værre; almindelig forringelse og forurening af vandforsyningen; frugtbar jord kom til at ligne udtørret og kompakt ørken; tab af mere end 50% af alle arter; overproduktion af specialafgrøder som kun kunne afsættes ved hjælp af regeringstøtte; hybrid-produktion som er fuldstændig smagløs og forgiftet; fuldstændig afhængighed af olie (-import) til transport, kunstgødning, pesticider og insekticider o.s.v.; nedbrydning af regnskove bl. a. for at skaffe emballage til den lange transport mellem produktionssted, lager og salgssted - samt til markedsføring.

Renten er ganske vist kun én af de faktorer der fremmer denne udvikling, men indførelse af rentefri penge vil få særlig betydning for landbrugssektoren, der jo helt bogstavelig sikrer vores overlevelse. Rentefri lån - kombineret med de jord- og skattereformer der er foreslået i kapitel II - kan medføre at mange mennesker vil vende tilbage til landområderne - måske endda flere end ventet. Sammen med nye metoder til givtigt landbrug vil vi blive vidne til udvikling af en anden livsstil, hvor arbejde og fritid, håndens og hjernens arbejde, høj- og lav-energi vil føre frem mod en mere helhedsbetonet indstilling til individets og samfundets fortsatte udvikling.

ØKOLOGER OG KUNSTNERE

Økonomisk vækst måles altid som en procentvis stigning i BNP, sammenlignet med de nærmest foranliggende år. Vi glemmer ofte at denne stigning er relatéret til et stigende beløb år efter år. 2,5% stigning nu er faktisk 4 gange så meget som 2,5% vækst i 50'erne (fig. 16)

Grunden til at politikere, industriledere og fagforeningsbosser til stadighed har et ønske om at blæse den økonomiske vækst op, er let at få øje på: i tider med faldende vækstrater bliver misforholdet mellem kapitalindkomst og arbejde - eller omfordelingen af velstanden fra arbejde til kapital - mere udtalt. Det betyder voksende sociale problemer og øget økonomisk og politisk spænding.

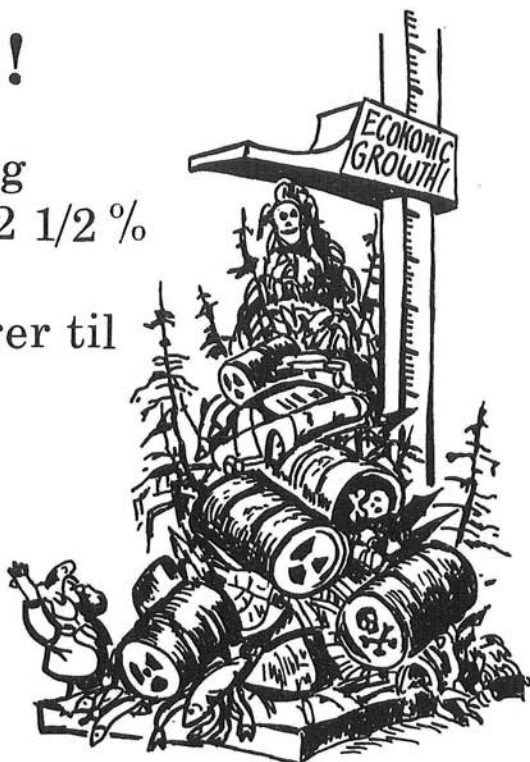
Fortsat økonomisk vækst resulterer imidlertid i nedgang i mængden af naturlige ressourcer. Det betyder i det nuværende penge-system, at vi har valget mellem økologisk og økonomisk sammenbrud. Dertil kommer koncentrationen af penge på stadig færre hænder og hos multinationale selskaber, og det skaber et konstant pres for storskala-investeringer, så som atomkraftværker, kæmpedæmninger til vandkraftanlæg - samt våben. Den politisk selvmodsigende adfærd hos USA og Europa med at anbringe stadig større og bedre våben mod Sovjet på den ene side, og så på den anden side sende smør, hvide og teknologisk know-how til Sovjet er - set fra en ren økonomisk vinkel - helt i orden.

Set med økonomiske øjne er det helt fornuftigt: militær produktion er det eneste område, hvor "mænningspunktet" kan udskydes i det uendelige, så længe "fjenden" kan fortsætte med at producere hurtigere og bedre våben. Og fortjenesterne inden for den militære sektor er langt større end nogen profit, man kan finde inden for den civile sektor.

HURRA!

-endnu engang
en vækst på 2 1/2 %

..men det svarer til
9% vækst i
1950'erne!

Hvorfra stammer det sygelige 'vækstpres'?
Hvordan kan vi lette det?
Hvorfor er stabile økonomier tilsyneladende
umulige?

Fig. 16

Så længe enhver investering skal konkurrere med pengenes indbyggede pengeskabende kraft, vil de fleste økologiske investeringer - der tilsigter skabelse af vedvarende systemer (dvs. der har som mål at standse den kvantitative vækst ud i det ekstreme) - være svære at sætte i værk i større skala. I dag er det sådan at folk der må lån til økologiske investeringer som regel taber rent økonomisk. Hvis man kunne afskaffe renten, kunne de måske lige klare den, men forskellen på dem og andre investorer (fx. i våbenbranchen) ville ikke være blevet mindre.

Lad os fx. tage en investering i solfangere. Hvis vi kun kan vente en værdiøgning på 2%, ville det økonomisk set være uklogt at investere i denne ellers fornuftige økologiske teknologi til produktion af varmt vand. I en bank ville vores penge kunne kaste 7% af sig.

En ændring i det monetære system ville give folk en chance for i det mindste at være ligestillede, hvis de investerede i vedligeholdelse og forbedring af vores biologiske livsgrundlag. Det ville betyde en helt anden drivkraft for enkeltpersoner og grupper, når det handler om at engagere sig i naturbevarelse og økologisk sunde teknologier.

De økonomiske aktiviteter ville blive lettere at tilpasse til sande behov. Da stor kapitalgevinst for at kunne afdrage renteudgifterne ikke længere behøves, ville presset på overproduktion og overforbrug blive betydelig reduceret. Man kunne nedsætte priserne med gennemsnitlig 30 - 50%. Det er det der i dag går til dækning af kapitalomkostninger. Teoretisk set ville folk kun behøve at arbejde halvt så meget for at bevare den samme levestandard.

Inden for det ny pengesystem ville kvantitativ vækst sandsynligvis forandres til kvalitativ vækst. Da folk ville kunne vælge at lade deres nye penge stå på en sparekassebog, hvor de beholder deres værdi - eller i stedet for investere i glas, porcelæn, møbler, kunstværker eller et godt solidt hus, der alle hver for sig ville beholde deres værdi, så kunne det godt være de ville vælge de investeringer, som ville berige deres dagligliv. Men jo

mere disse varers længerevarende værdi bliver efterspurgt, jo flere vil der blive produceret. Vi kunne således forvente en revolution i værdigrundlaget, og den ville med stor sikkerhed påvirke kulturelle og miljømæssige områder. Med stabile penge og noget man kunne kalde en vedvarende livsform ville mange investeringer i kunst og økologiske teknikker kunne konkurrere. De ville kunne klare sig, uden dog at give større profitter. Så ville kunst og økologi blive "økonomisk forsvarlige".

KVINDER

Hvorfor er der så få kvinder der er aktive inden for penge-området? Det er stadig mændenes kongerige - og undtagelserne synes blot at bekræfte reglen. Jeg har konstateret efter temmelig langvarig erfaring med kvinde-emner og kvinde-projekter at de fleste kvinder intuitivt føler, at der er noget galt med pengesystemet. Skønt de - akkurat som mænd - egentlig ikke ved hvad der er forkert. De har ret!

Kvindens energiske kamp for lighed (hvad der jo også i høj grad er et økonomisk spørgsmål) har fyldt dem med harme mod processer der skaber ulighed som fx. "pengespillet" (gambing). De fleste kvinder forstår via deres erfaring, at hvis nogen tjener uden at arbejde - dvs. via rente og rentes rente - så må nogen have arbejdet for dem. Og det vil (i mange tilfælde) være kvinder. Af den halvdel af befolkningen der ejer 4% af den samlede velstand (fig. 11) er flertallet kvinder!

Kvinder bærer den overvældende byrde på grund af det økonomiske kaos og den sociale elendighed der er forårsaget af det nuværende økonomiske system, og det overalt i verden. Indførelse af det ny pengesystem, - der fungerer som et teknisk forbedret tuskhandel system - kan meget vel ændre deres lod dramatisk. Af denne grund venter jeg at der vil være en stor andel af kvinder blandt dem der vil befordre et mere lighedsbetonet udvekslings-middel. Kvinder forstår hvad det betyder at blive udbyttet. Som følge af en omlægning kan de meget vel tænkes at blive involveret i bankvirksomhed og investering i langt højere grad, for de ville forstå at det ikke var et destruktivt system, men en levende udfordring, de ville komme til at arbejde med. Sidst men ikke mindst vil det ny pengesystem passe meget bedre til deres magtbegreb.

Mænd er vant til hierarkiske magtmodeller med en almægtig top og en magtesløs bund. Den der først får en luns af kagen giver mindre videre til de andre. Det er en tab/vind situation.

Kvinder oplever ofte magt som et "uendelig udvidende" begreb. Når som helst nogen tilfører en gruppe magt, vil hele gruppen få mere magt. Det er en vind/vind situation.

Et pengesystem der udvides med voksende behov til følge, men standser når disse behov er tilfredsstillet, skaber næsten automatisk en vind/vind situation for alle i det lange løb -og i en krisesituation (og det er hvad vi er i lige nu) selv på kort sigt.

Det som kvinder mest ønsker på deres egne og deres børns vegne er, at i stedet for endnu en af de hårde revolutionære omvæltninger der hidtil har skabt sådan en endeløs mængde af menneskelig elendighed, en forandring -hvis den skulle komme inden sammenbruddet - der bygger på en blød evolutionær overgang.

KAPITEL IV: NOGLE AF HISTORIENS LÆRESTYKKER

Det pengesystem som vi har arvet fra vore forfædre og formødre er mere end 2000 år gammelt. Det tyske ord for penge er Geld. Geld kan kædes sammen med ordet guld. Guld kan vel næsten kun bruges til smykker og ornamenten, men det blev alligevel det foretrukne omsætningsmiddel omkring år 700 før Kristus i Romerriget. Penge betød altid MØNT-fod (modsat sedler). Det var også det begreb der blev indarbejdet i den amerikanske grundlov. Guld- og sølvmonter (eller kvitteringer for at de var deponeret) var det eneste lovlige betalingsmiddel frem til 1934. Helt op til vore dage er der mange amerikanere der taler for guld som standard for penge. Det er især de mennesker der ser ulemperne ved de praktisk talt ubegrænsede muligheder for at udstede papirpenge.

Da Silvio Gesell udgav sin bog "Den naturlige Økonomiske Orden" i 1904, så handlede omkring 3/4 af bogen om dette emne (26). Stik imod alle de etablerede økonomer på hans tid prøvede han - ved hjælp af teoretiske og praktiske eksempler - at bevise at guldstandarden ikke bare er unødvendig, men skadelig for et velfungerende pengesystem, der var baseret på rentefri penge.

I dag ved vi at guldstandarden ikke er nogen nødvendig forudsætning. Der findes ikke noget pengesystem i verden der bygger på guldstandarden. John Maynard Keynes, der var godt inde i Silvio Gesells arbejde, hjalp til med at eliminere denne forhindring for en velfungerende økonomi i 30'erne. Det han glemte at fremføre var imidlertid den anden vigtige ingrediens: at erstatte renten med en cirkulations-afgift. Det er hovedårsagen til at vi har problemer igen og vil have det med mellemrum, indtil vi har lært lektionen.

For at vise hvor vanskelig en dyb forståelse af emnet penge egentlig er, vil jeg gerne antyde nogle få historiske eksempler for at belyse dette forhold.

BRAKTEAT-PENGE I MIDDELALDERENS EUROPA

Mellem det tolvte og det femtende århundrede i Europa blev der brugt et pengesystem ved navn "brakteater"*)).

De blev udstedt af forskellige byer, biskopper og regenter, og de hjalp ikke bare ved omsætning af varer og tjenesteydelser, men også ved skatteopkrævning. Hvert år blev de tynde mønter af guld og sølv kaldt tilbage og en to-tre gange genoptrykt og devalueret sådan ca. 25%.

Da ingen havde lyst til at beholde disse penge, investerede folk dem i stedet for i møbler, solide huse, kunstværker og alt andet, der så ud til at beholde deres værdi eller vokse. I løbet af den tid opstod de skønneste hellige og verdslige kunstværker og arkitektur. "For da pengevelstand ikke kunne akkumuleres, blev der skabt virkelig velstand" (27). Vi tænker stadig tilbage på denne tid som en af kulturens højdepunkter i europæisk historie. Håndværkere arbejdede en femdages uge, den blå mandag blev indført, og levestandarden var høj. Dertil kom at der næppe var nogen fejder og krige mellem forskellige magtbegreber.

Men folk kunne helt bestemt ikke lide de penge der mistede så meget i værdi med regelmæssige mellemrum. Til sidst (henimod slutningen af 1400'tallet) blev "den evige penny" indført, og med den kom rente og akkumulation af velstand i hænderne på stadig færre personer. Og dertil kom så de ledsagende sociale og økonomiske problemer. Heraf kan vi lære at skatter skal opkræves for sig - og ikke i forbindelse med en cirkulationsafgift på penge.

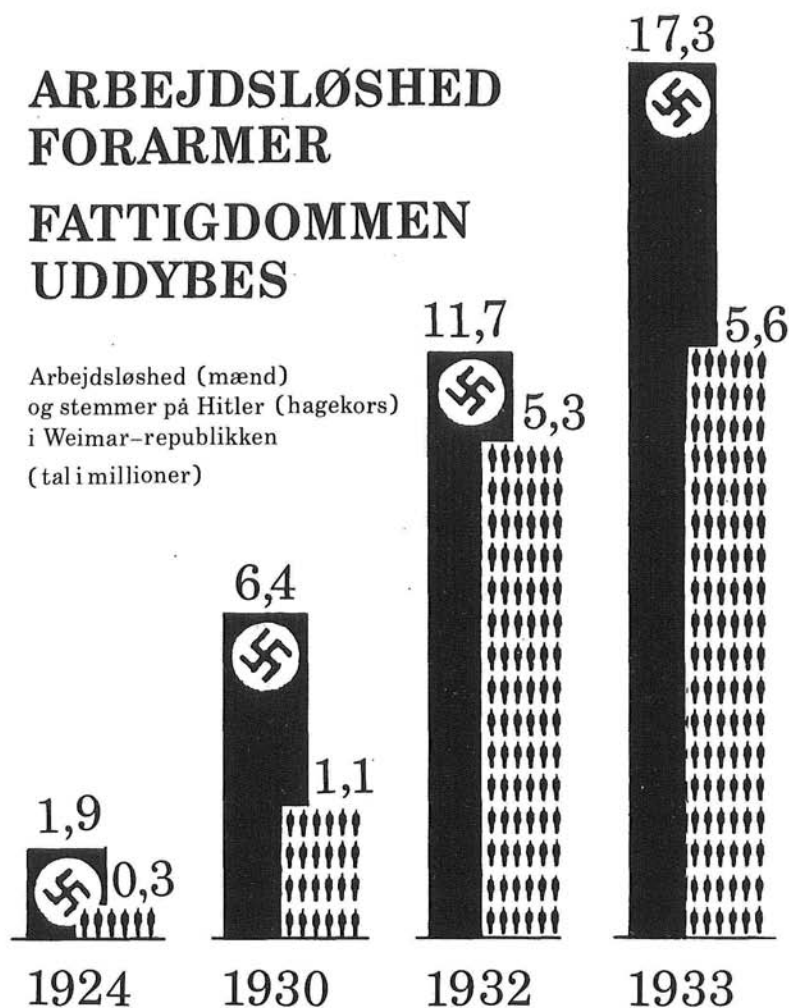
WEIMAR-REPUBLIKKEN OG GULDSTANDARDEN

Under Weimar-Republikken fra 1924 til 1933 havde præsidenten for den tyske centralbank Hjalmar Schacht til hensigt at skabe en "ærlig" valuta, hvilket - ifølge hans forestilling - betød en tilbagevenden til guldstandard. Eftersom han ikke kunne købe nok guld på verdensmarkedet

*) Brakteat = tynd gennempræget plade af sølv- eller guldblik, udstedt af byer eller fyrster, fx. også i Skandinavien omkring 1100. Brakteater kunne let brækkes midt over, og kanterne kunne klippes af uden at prægingen forsvandt.

ARBEJDSLØSHED FORARMER FATTIGDOMMEN UDDYBES

Arbejdsløshed (mænd)
og stemmer på Hitler (hagekors)
i Weimar-republikken
(tal i millioner)

Trues vi af en ny radikalisering ?
Hvad forårsager 'den nye fattigdom' ?
Kan vi forhindre denne udvikling ?

Fig. 17

svarende til den pengemængde der var i cirkulation, begyndte han at nedsætte pengemængden. Det resulterede i stigende rentesatser, og derved reduceredes opmuntringen til og mulighederne for investering, og det tvang firmaer i bankerot, forøgede arbejdsløsheden, og førte til at radikalismen voksede, og til slut hjalp det Hitler til at vinde mere og mere magt. Fig. 17 viser samspillet mellem voksende fattigdom og radikalisme i Weimar-Republikken.

Silvio Gesell forudså denne udvikling, om end af helt andre grunde. Allerede i 1918 - kort efter første verdenskrig, da alle talte om fred og da mange internationale organisationer blev etableret for at sikre freden - på det tidspunkt lod Gesell dette åbne brev til redaktøren trykke i "Berliner Zeitung am Mittag":

"På trods af det hellige løfte fra alle folkeslag om at fordømme krig en gang for alle, til trods for millioners skrig om "aldrig mere krig", på trods af håbet om en bedre fremtid - vil jeg alligevel fremføre: Hvis det nuværende pengesystem - baseret på rente og rentes rente - fortsætter, vover jeg allerede i dag at forudsige, at det vil vare mindre end 25 år for os at skabe en krig endnu værre end denne.

Jeg kan klart forudse den kommende udvikling. Det nuværende tempo i den tekniske udvikling vil hurtigt resultere i rekordstor industriproduktion. På trods af de enorme tab i verdenskrigen vil kapitalopbygningen blive hastig, og overproduktion vil føre til fald i renten. Der vil blive hamstret penge. Den økonomiske aktivitet vil falde, og et stigende antal arbejdsløse mennesker vil flakke om i gaderne, og.... blandt de utilfredse masser vil der opstå revolutionære ideer - også det forgiftende foretagende der hedder "super-nationalisme" vil tegne sig. Nationerne vil ikke forstå hinanden, og enden kan kun blive krig igen".

Set i det historiske bakspejl skete der dét at nationalbankerne gjorde pengemængden mindre; så folk hamstrede penge. Virkningen var forfærdelig. (Og heller ikke på noget tidspunkt senere i historien har nationalbankerne foretaget sig noget nævneværdigt i retning af en kur, der virkelig kan rette op på den slags højaktuelle problemer).

KAPITEL V: HVAD KAN JEG GØRE FOR AT HJÆLPE MED OMSTILLINGEN?

Den største forhindring i forhold til omstillingen af pengesystemet er at kun få mennesker forstår problemet - og at endnu færre kender noget til dets løsning. Men siden 19. oktober 1987, da 1,5 trilioner dollars "forsvandt" i Wall Street, er folk mere interesserede i at lytte *). Det at være informeret om hvordan rente og rentes rente fungerer er første trin henimod en forandring. At kunne diskutere løsningen og dens forskellige følgevirkninger er næste trin.

Begynd blandt venner og familiemedlemmer, og find ud af hvor langt du kan komme med forklaringerne om dette emne. Kør så videre til andre som du kender mindre - og til slut så undlad ikke at bearbejde folkene i din bank, din forsikringsmand, din lokale politiker, journalister og mediefolk. Mange diskussioner med fagfolk, bankmænd og økonomer har overbevist mig om at der ikke "i virkeligheden" er nogen vanskeligheder - med undtagelse af mentale blokeringer der er skabt af uddannelsen, og derfor begrænser forståelsen af hvad penge er, og hvordan de fungerer.

Vær helt klar over at penge er et helt centralt emne i alle menneskers liv. De er derfor tæt knyttet til folks opfattelse af sig selv og verden omkring dem. Ædelmodighed og grådighed, åbenhed og indesluttethed, varme og kulde, og hvordan folk i det hele taget opfører sig vil reflekteres i deres holdning til penge. Det er svært at behandle penge som et isoleret emne. Man er nødt til at forklare den måde, hvorpå renten akkumulerer velstand, inden man forklarer de symptomer den medfører for eks. på den sociale og politiske område. I modsat fald vil hele diskussionen blive vanskeligere.

*) Iflg. danske dagblade 4.425.000.000.000 kr. Det dækker over det beløb i penge som aktier og obligationer blev nedskrevet med den 19. oktober 1987 (sorte mandag) på børserne i New York og London.

Vær opmærksom på at en pengereform ikke automatisk vil kurere alle problemer der er knyttet til pengene. Det vil ikke i sig selv hjælpe de fattige, de gamle, de syge eller andre der er ramt af social nød. En pengereform vil gøre det lettere at hjælpe disse grupper. Men det betyder ikke at vi kan undvære specielle programmer eller mekanismer, der kan løse sociale problemer. Det samme gælder økologi, naturbevarelse og andre opgaver.

Bare det at følge med i hvad der sker i verden - gennem medierne hver dag - vil øge din forståelse af nødvendigheden og gennemførelsen af denne forandring samt den ansvarlighed som enhver der kender løsningen har med hensyn til at sprede sin viden.

BIDRAG TIL EKSPERIMENTER !

Den allervigtigste forudsætning for et rentefrit pengesystem er opstilling af "eksempler fra det virkelige liv". Sådanne forsøg vil give os en idé om de virkninger, som denne forandring kan få, når den anvendes i større skala.

Det er at foretrække, at de regioner eller lande, der er interesserede i en udprøvning koordinerer deres handlinger for at opnå en "udvidet gyldighed", når man betragter resultaterne under forskellige sociale, kulturelle og økonomiske forhold. De udvalgte områder skal være store nok til at give resultater, der kan overføres til hele nationen. En høj grad af selvbestemmelse vil være ønskelig. Det betyder at mange af de nødvendige varer og tjenester skulle være til stede i det område hvor forsøget gennemføres.

En anden mulighed består i at vælge en region der er "på nedtur" - sædvanligvis på grund af mangel på forskellighed (diversitet) - og så skabe en drivkraft til en mere differentieret og stabil økonomi ved at indføre et nyt pengesystem. Denne anden mulighed kan være mere fristende, for dér hvor situationen er slem nok, vil folk være mere åbne for forandring, især når de ser - som i tilfældet med Wörgl (kap. II) - at de har alt at vinde og intet at tabe i forløbet. På den anden side kan et relativt aktivt, forskelligartet og økonomisk sundt område også se fordelene ved at indføre et nyt pengesystem - og her vil successen med ændringen hurtigere blive tydelig.

Det vil skabe større gyldighed ikke helt og holdent at begrænse eksperimenterne til den ene eller den anden situation for at finde ud af, hvad rentefrie penge betyder i forskellige sociale sammenhænge.

START EN LOKAL "BØRS"

Af alle de tiltag der har været startet med udveksling af varer og tjenester uden for det nuværende pengesystem er dét som Michael Linton startede på Vancouver Island i Canada, dét der er lettest at overføre til andre lokaliteter - og derfor også verdens bedst kendte.

LETS (Local Exchange Trading System)*) virker simpelt hen som et kontosystem med "grønne" dollars uden afgift på pengene, men med en lille afgift for hver transaktion. Folk finder selv ud af, hvor mange "grønne" og hvor mange "normale" dollars, hvert enkelt salg eller køb skal koste. De overfører deres penge via en central computer. Deres kreditværdighed kan afgøres fra første færd - og derefter reguleres, når det bliver nødvendigt at nedbringe risikoen for alle deltagerne. Det er tydeligt, at jo flere der deltager, jo mere lønnende er systemet.

På denne måde hjalp et lille samfund uden for Vancouver en ung og uformuende tandlæge til at bygge en klinik i hovedsagen med grønne dollars. Senere behandlede tandlægen så folk for en vis procentdel grønne dollars.

Der opstår vanskeligheder i LETS, når folk har samlet sig et stort overskud og ikke lige kan finde noget de har lyst til at investere i. Da der jo ikke eksisterer nogen "omløbs-afgift", er der heller ikke nogen motivation til "genbrug" af overskudspengene. Det har ført til frustrationer hos brugerne!

I Schweiz er WIR Børs-Kredsen et af de få overlevende i et forsøg på at skabe rentefri omsætning af varer og tjenesteydelser. Det virker over hele landet - også i et landsdækkende kontosystem (29).

Det er god politik at støtte ethvert forsøg med en anden type penge, end dét vi har i øjeblikket, hvis man vil have folk til at forstå pengenes funktioner og deres formål bedre. Praktiske eksempler giver et meget bedre pædagogisk materiale end nogen bog eller noget foredrag.

*)LETS er måske nærmere at betragte som et clearing-system end en alternativ økonomi
(red.)

BIDRAG TIL INVESTERING I "GODE PROJEKTER"

Der er en ting alle kan gøre med det samme, nemlig at sørge for at deres eget overskud bliver investeret på en etisk forsvarlig måde. Efterhånden som stadig flere begynder at erkende deres sociale og moralske engagement, er "moralske investeringer" i USA skudt op som paddehatte og er blevet en "mange-millions-bevægelse". Med Hazel Henderssons ord "har en voksende hær af almindeligt folk stået på deres dørrin, lugtet forrådnelsen, og så kan de ikke fortsat lade dét de gør med deres penge stå i modsætning til, hvad de gør med deres liv" (30).

Moralsk bevidste investorer ser deres potentielle investeringer i økonomisk og socialt lys. Folk som Robert Schwartz, en tidlig pioner i social forsvarlig investering, begyndte med at fjerne følgende fra listen over mulige investeringer: 1) de firmaer der er leverandører til forsvaret eller har en dårlig arbejds-politik, 2) forurenere som er destruktive i deres forhold til miljøet - inklusive atomkraft-virksomheder -, 3) firmaer der har stillet deres værdier til rådighed for regimer som Syd-Afrika (31).

At være miljøbevidst er ikke bare et vitalt moralsk standpunkt, men i mange tilfælde giver det også god "penge-fornuft", især når situationen er slem nok efter dén skånselsløse udbytning af ressourcerne der finder sted i vore dage. For eksempel har atomindustrien med dens ulykker og oprensnings-udgifter vist sig at være en sur citron for amerikanske investorer, mens alternativ energi har klarret sig godt de sidste år.

Den største fordel ved den "moralske investerings-politik" er at den kan sættes i værk med det samme. Hvad enten vi indfører et nyt pengesystem nu eller senere, så er "moralsk investering" en glimrende idé.

KAPITEL VI: EN PENGEREFORM I SAMMENHÆNG MED GLOBAL FORANDRING

Dét at denne bog koncentrerer sig om emnet pengereform som én af de vigtigste aspekter i en total ændring over hele jorden - det betyder ikke at det er vigtigere end en masse andre problemer. For at komme fra en organisatorisk til en individuel forandring, og fra en teknologisk til en åndelig omstilling behøver vi en gennemgribende forandring, bygget på, hvad det er vi har, og hvad det er vi i virkeligheden mangler.

Det som penge gør ved samfundet, og dén måde de fungerer på, er blevet beskæmmende overset, selv om det er en ret central brik i puslespillet. Hverken de traditionelle eksperter, eller dem der beskæftiger sig med økonomiske alternativer synes at bekymre sig meget om pengenes virkning på de sociale psykologiske og etiske forhold. Det er nok muligt at det ikke er vigtigere end - men det er i hvert fald ikke mindre vigtigt end andre emner. Det berører simpelt hen alle og enhver hver eneste dag.

AT ERSTATTE REVOLUTION MED EVOLUTION

Mens de tre reformer, som er foreslået i denne bog (penge, jord og skat), kun udgør en lille del af de gennemgribende forandringer, der er nødvendige for overlevelse på denne planet, kan de passe fint ind i mange forsøg på at skabe et nyt forhold mellem mennesker og naturen - og mellem mennesker og deres medmennesker. Social retfærdighed, økologisk overlevelse og frihed bliver truet, dér hvor vi tillader bare de første spor af samfundsstrukturer, der i deres natur modarbejder ovennævnte mål.

De foreslåede reformer forener helt klart fordelene i både kapitalismen og kommunismen; de undgår nemlig de respektive utilstrækkeligheder og repræsenterer en "tredie løsning". Reformerne ville tillade personlig frihed og vækst samtidig med en fri markedsøkonomi samt en langt højere grad af social lighed. Og samtidig ville de standse de fås udbytning af de mange - uden at indføre en planøkonomis tunge reguleringer og et almægtigt bureaukrati.

Det kommunistiske forsøg på at skabe frihed for udbytning slog fejl, thi for at kunne sikre alle et eksistensminimum måtte kommunismen fjerne al personlig frihed. På den anden side overlader kapitalismen jord og kapital til ubegrænset udbytning ved hjælp af personlig fri-

hed, og det har bragt flertallets eksistensminimum i fare. Begge systemer er gået for vidt i hver sin retning. Det ene har prioriteret frihed for sult over frihed til at vælge egen livsstil. Det andet har givet den personlige frihed højeste prioritet, hvad der - i det nuværende pengesystem - kun kan opnås af meget få. De har begge to delvis ret, men det er ikke lykkedes for nogen af dem at skabe forudsætninger for en ægte menneskelig eksistens eller en ægte frihed.

De reformer vi foreslår kunne formindske myndighedernes indgriben og skabe en økologisk økonomi, hvor varer og tjenester kunne produceres i optimal mængde og med den højeste grad af kompleksitet, for de ville efter reformerne være billigst, dvs. mest konkurrencedygtige.

Det fulde omfang af den genfordeling af velstanden, som penge- og jordeje-systemet indebærer, er mindre iøjnefaldende i de højt industrialiserede lande på grund af udbytningen af udviklingslandene, hvor den arbejdende befolkning betaler prisen for den industrialiserede verdens pengesystem.

Skønt de lider mest, er der meget lidt håb om, at vores reformer skulle finde anvendelse i Den tredje Verden, hvor ganske små elitegrupper dominerer helt, både når det drejer sig om magten over penge, jord og politik.

Men der er en mulighed for forandring i de små, demokratiske lande i Europa. Skandinavien ville - med et flertal af velstående og godt uddannede borgere - være relativt åbne over for samfundsforandringer. Og det er jo det pengereformen egentlig drejer sig om.

Ved FNs World Commissions offentlige høring i Moskva den 11. december 1986, udtalte A.S.Timoschenko fra det sovjetiske videnskabsakademi: "I dag kan vi ikke øge sikkerheden for den ene stat på bekostning af den anden. Sikkerhed kan kun være universel, og ikke bare politisk eller militær; den bliver nødt til at være såvel økologisk, økonomisk som social. Den må garantere opfyldelsen af menneskehedens totale forhåbninger." (32)

Menneskehedens kamp for social og økonomisk retfærdighed har været lang og voldsom. Det har skabt skarpe skel mellem politiske og religiøse retninger. Den har kostet mange menneskeliv. Det er bydende nødvendigt at vi kommer til den forståelse at ingen kan sikre sin egen verden på bekostning af andres, eller på bekostning af det miljø vi alle er så afhængige af. Hvis dette skal gennemføres, har vi brug for nogle dybtgående, praktiske forandringer i den sociale grundstruktur. Forhåbentlig vil de forandringer der er foreslået i denne bog bidrage til skabelse af sikkerhed og retfærdighed for mennesket og vores globale miljø, så vi endelig kan begynde at erstatte revolution med evolution.

Henvisninger

*) betyder "ikke offentliggjort, foreligger duplikeret"

- (1) Eckhard Eilers, Rastede 1985
- (2) som (1)
- (3) Spiegel Interview: "Ich sehe die Risiken ganz genau" i forbindelse med en udtalelse om faren for et finansiel sammenbrud og en gældskrise. er Spiegel nr. 25, Rudolf Augstein Co., Hamburg 1987, side 59
- (4) Helmuth Creutz: Wachstum bis zur Krise. Basis Verlag, 1986, side 8
- (5) Dieter Suhr: Geld ohne Mehrwert. Knapp Verlag, Frankfurt am Main 1983
- (6) Silvio Gesell: Die natürliche Wirtschaftsordnung. Rudolf Zitzmann Verlag. Nürnberg 1904 (IX udgave 1949)
- (7) Werner Onken: "Ein vergessenes Kapitel der Wirtschaftsgeschichte. Schwanenkirchen, Wörgl und andere Freigeldexperimente" Zeitschrift für Sozialökonomi, nr. 58/59, maj 1983, siderne 3-20
- (8) Fritz Schwarz: Das Experiment von Wörgl. Genossenschaft Verlag, Bern 1952
- (9) Dieter Suhr: Capitalism at its Best. *) 1988 side 122 (10) Hans R.L. Cohrssen: The Stamp Scrip Movement in the USA, side 118
- (11) som (10), men side 122
- (12) Yoshito Otani: Ursprung und Lösung des Geldproblems. Arrow Verlag Gesima Vogel, Hamburg 1981
- (13) Henry Georges: Progress and Poverty. San Francisco 1879 (Dansk udgave: Fremskridt og Fattigdom, Nyt Nordisk Forlag 1975)
- (14) Gesell, citat i (13) side 74
- (15) Yoshito Otani: Die Bodenfrage und ihre Lösung. Arrow Verlag Gesima Vogel, Hamburg 1981
- (16) Pierre Fornallas: Die ökologische Wirtschaft, AT Verlag, Stuttgart 1986
- (17) Hermann Laistner: Ökologische Marktwirtschaft, Verlag Max Huber, Ismaning nær München 1986
- (18) John L. King: On the Brink of Great Depression II, Future Economic Trends, Goleta, California 1987, side 36
- (19) Fritjof Capra: The Turning Point. Simon and Schuster, New York 1982
- (20) UN World Commission on Environment and Development, side 294

- (21) Spiegel Interview, som (3) side 59
- (22) John Maynard Keynes: The General Theory of Employment Interest and Money. London 1936 (optryk 1967),side 355 (23)
John L. King, side 162
- (24) Aachener Nachrichten, udgave 29. maj 1085
- (25) Weltwirtschaftswoche nr. 4 1984, side 23
- (26) Gesell, citat
- (27) Hans R.L. Cohnsen: "Fragile Money" i The New York Outlook, september 1933, side 40
- (28) Zeitung am Mittag, Berlin 1918
- (29) Werner Onken som (7)
- (30) Hazel Henderson som citeret i Jennifer Fletchers "Ethical Investment" i International Permaculture Journal, Permaculture International Ltd., Sydney, Australia 1988, side 38
- (31) Robert Schwartz som citeret i (30), side 39
- (32) A.S.Timoschenko som citeret i UN World Commission on Environment and Development, (20),side 294

Citater fra Margrit Kennedy: Rente- og inflationsfrie penge

* Fysisk/biologisk møder vi den exponentielle vækst i forbindelse med sygdomme som fx. kræft. Når sygdommen opdages er den i en vækstfase, hvor den ikke kan standses. Exponentiel vækst slutter normalt med "væertsorganismens" død.

* Penge der sættes ind på en konto til 3% p.a. fordobles i løbet af 24 år. 6% giver en fordoblingstid på 12 år, og 12% 6 år!

* "En kejser ville belønne skakspilletets opfinder, der "blot" bad om at få et riskorn på første tern, to på næste, fire på det næste osv. helt op til tern nummer 64. Kejseren syntes at det var pænt af matematikeren at bede om så lidt, indtil han opdagede at der ikke i hele hans rige var så store mængder ris.". Med 1982 som sammenligning ville mængden af ris svare til 440 gange denne planets samlede kornhøst.

* Hvis en af dine forfædre ved Kristi fødsel havde investeret 4 øre til 4% p.a. ville en efterkommer i 1750 kunne købe en guldkugle af samme vægt som jorden. I 1990 ville du kunne købe 12246 gange Jordens vægt. Hvis forfaderen havde kunnet opnå 5% p.a. i stedet for 4, ville man allerede for beløbet kunne købe den første guldkugle i året 1403 - og i 1990 2742 milliarder guldkugler af Jordens tyngde. Dette viser at fortsat udbetaling af rente og rentes rente er såvel aritmetisk som rent faktisk umulig.

* Hidtil er den kræft-agtige ophobning af velstand blevet løst ved revolutioner, krige og bankerot. Vore dages helt uhørte økonomiske afhængighed mellem alle nationer og det mange gange opdoblede potentiale til global ødelæggelse gør den slags konfliktløsninger uacceptable; vi er altså tvunget til at søge nye løsninger for at undgå endnu en krig, revolution eller bankerot.

* Blandt de 10% rigeste findes dem der ejer over 1 million D-mark. Men der findes også nogen der har en rentegevinst på over 1 mill. DM pr. dag. Efter officielle kilder var den engelske dronnings daglige indkomst fx. i 1985 700000 pund eller 7 1/2 mill. danske kroner.

* Den største synder i velstands-omfordelingen er renten, som i Vesttyskland daglig flytter 1,1 milliard DM fra dem der arbejder til dem der ejer kapital!

Et pengesystem må anses for absurd, når det først frarøver folk deres retfærdige andel i den "frie" markedsøkonomi for derefter - ved anvendelse af de mest ineffektive procedurer - tilbagebetaler nogen af pengene som bistands-ydelser (kontanthjælp) til de selvsamme mennesker.

Disse er blot nogen af de urimeligheder, Margrit Kennedy fremhæver i sin analyse. Dertil kommer hendes beskrivelser af alternative rentefrie økonomier, som de er forsøgt gennem historien og som de fungerer i vore dage.

Som dansker kan du blive rentefri, når du vil! Læs bogen!